

ייִדישע

פאלקס-צייטונג

25 März 1903.

פערלאג פאלקס-פילדונג ווארשא.

כ"ו אדר תרס"ג.

אינהאלט: ת. - נייעס פון דער וואך: וועלט נייעס: II יידישע נייעס: III ציוניסטישע נייעס. - קארעספאנדענציעס: לירא: יעקב מורנה - בריר פון ליטא: ה' ליטא: - ויאס ס'טרעפט זיך: מ. י. ברדיצ'בסקי. - פון לעפען (ערצעהלונג): א. א. ליפאויצער. - דאס לעפען זיך נעמען: ש. פ. לע: קי. - ליטעראטור און קונסט. - אלערליי. - אויפרופ. יידישע פרויענוועלט: I אלגעמיינע נייעס: II יידישע נייעס. - פארבט ניט די האר. - מידעט. פעליעקאן: מין ערשטער ראמאן: שלום עליכם. - שרייבס: עזריאל.

הוצאת תושיה.

מלון

של כים.

מעברית לרוסית ואשכנזית (כאותיות עבריות)
מאת י. גרובבסקי, בהשתתפות י. קליוזנער.

(א) במלון הזה באו כל המלים, שבאי בתנ"ך לכל הוראותיהן, אלה מהן לא נעדרה.
(ב) משני התלמודים והמון המדרשים נכנסו לתוך המלון הזה כל המלים, שחזונו מוכיחה עליהן, כי עבריות הן ורק במקרה לא באו בתנ"ך, וגם רוב המלים הארמיות, הסוריות, היוניות והרומיות, שיש להן איזה ערך שמושי, כמו בן נכנסו בו כל המלים הסוריות, היוניות והרומיות, המשמשות בספרותנו החדשה, והי איזה ערך שיהיה להם.
(ג) מן הספרות המאוחרת נתקבלו לתוכו כל המלים חשובות, ונחוצות, שבאו בספרי הגאונים והכמי ספרד, בספרות המקובלים והרבנים המאוחרים, וגם בכל ספרותנו החדשה, כפי שהתפתחה במאה האחרונה.
(ד) כל המלים המהודשות בעשרים השנים האחרונות נבחרו היותר מקובלות וכל אלה שמקורן העברי נבר בנקל.
(ה) מן המלים הלועזיות, המקובלות בכל השפות האירופיות באו במלון הנוכחי כל המלים הנחוצות ביותר, והנן מתורגמות רוסית ואשכנזית ומבוארות גם עברית.
(ו) כל המילים המיוחדים, והיו מן המקרא או מן התלמוד והספרות המאוחרת, שיש להם ערך שמושי, מתורגמים בו רוסית ואשכנזית.
(ז) כל מלה עברית, שהבנתה קשה מעט, היא לא רק מתורגמת עברית ואשכנזית, כי אם גם מבוארת במלים עבריות אחדות.
(ח) על יד כל פעל מסומנת מלת החבור (או אות ההבור), שהוא מתקשר אתה (כמו "האבק עם", "אבד ל", "מ-). כמו כן על יד השמות, שאפשר לשער בהם, רשומה ברחוקים גם צורת מספר הרבים שלהם.
(ט) המלים התלמודיות, המהודשות והלועזיות, נברלות מן המלים המקראות ע"י סימנים שונים.

(י) כל המלים שבאו במלון הזה סודרו לא ע"פ שרישיה, כנהוג במלונים העבריים האחרים, כי אם ע"פ צורתן בשמושי הלשון, בכדי להקל על המשתמשים בו. וזאת לדעת, כי אף אם אין במלון הזה כל הקריות פילולוגיות, הנה מיוסד פירוש כל מלה ומלה שבו על תקירותיהן היותר מרוקקות והיותר חדשות של טובי הפילולוגים החדשים.

המלון נדפס בפורמט קטן, המורכב מנהוג במלונים-של-כים בכל הלשונות, ובאותיות פטיט בחירות, למען יהיה המועט מחזיק את המרובה ויהי דבר השווה לכל נפש. גם נדפס על נייר משיבט יבטכלית ההדור.

נמנר עתה בדפוס כל המלון.

מחירו 2.35 רובל, עם המשלוח 2.50 רובל, מב' 2.75 רובל.

Издат. „Tywija“ Вapиmавa, Verlag „Tuschija“ Warschau.

טהע כשר לפסח

סיו דער

טהע האנדעל געזעללשאפט

וו. וויסאצקי עט קאמפ פון מאטכיווא
(קלנימוס זאב וויסאצקי)

פון דער אדעסער אכטהילונג.

דער טהע ווערד געוואוינען, ציניפגעלעגט איז פערפאקט אין אדעסא מיט גרויס כשרות איז זיכריות אויף דעם בעסטען און כשר'סטען איפן דורך יידישע פועלים, וועלכע ווייסען ווי אבגעהיט צו זיין מיט דעם אסור חמין און אונטער די השגחה פון דעם רב ר' חיים משערנאוויץ אויס אדעסא, און ווערד פון דארט צעשיקט אין אלע אונזערע פיליעס ווערד פנקמליך, וויבער איז מיט גרויס השגחה.

דער אינהאלט פון הכשר:

דורך די בקיצה פון דער טהע האנדלונג פון הג' וויסאצקי עט קאמפ' דא אין אדעסא, צו שטעלען אויפזעהר אויף די טהע פערפאקונג צו פסח עם זאל זיך דארטען נישט אריינמישען קיין שום חשש חמין. האב איך געשמעקט משגיחים. מענשען פרומע און בעגרויבטע אויף כשרות, זיי זאלען אכטונגעבען ביים פערפאקען דעם טהע, עם זאל זיין אבגעהיט פון חשש חמין און פערמישונגען פון חמין. און הערויף גיב איך מיין צייגנים, אז אלץ איז געמאכט געווארען מיט א הכשר פאר די גרעסטע מדקדקים אויף פסח און אפילו פאר די מהדרין מן המהדרין.

בעה"ח יום ב' כ"ו שבט תרס"ג

חיים משערנאוויץ חו"ק אדעסא.

דער ארט פון שטעמפעל.

די ווארשאווער אכטהילונג מלאמאצקע נ"י 11.

ספעציעללעס אנגרא לאגער
 הויזגער
 רוסטישער אונד אויסלענדישער
זייפע פערפומעריא
 אינער
האסמעטיה
 ספעציעלל פערקויף פון צייהן-בירשטען
S. ZUCKERMANN
 Warszawa, Nalewki Nr. 16.
 (39) 16-15

כשר КОШЕРНЫЕ ВИНА
 Съ разрѣшенія духовнаго раввина г. Одессы І. Гальперина
 въ моемъ рясковомъ погребѣ, помѣщающемся въ Одессѣ на
 Базарной ул., въ д. Пастухова за № 41, съ 1 іюля 1896 года
 производится оптовая и розничная продажа КОШЕРНЫХЪ
 ВИНЪ — русскихъ и иностранныхъ — подъ наблюдениемъ
 г. Х. Я. Левина, довѣреннаго г. раввина. Тамъ же продается
 Пасхальный спиртъ по казенной цѣнѣ.
 І. КОНЦЕЛЬМАНЪ.
 Адресъ для писемъ и телеграммъ: КОНЦЕЛЬМАНУ,
 ОДЕССА

וויכטיג פיר ארויסגעבער מחברים און לעזער
 די בוכבינדעריי און גאלאנטעריי-ארבייט פאבריק „טרויד“
 „ТРУДЪ“ פון א. קאמען ווארשא, סאלא 10
 נעהמט אן פערשיידענע פראכט און איינפאך ארבייטען
 צו זעהר מעסיגע פרייען. די בוכבינדעריי האט אלע
 נייטיגע מאשינען, די נייסטע און שענסטע ארגאניזמענטען
 און שריפטען, נעהמט אן בעשטעלונגען אויף איינבינדען און
 בראשירען גאנצע אויפלאגען, ביבליאטעקען,
 האנדעלסביכער, שולביכער א. ו. ו.
 בעזאנדערס פערפערטיגט פראכט-בענדער אויף פרעזענטען
 שטענדיגער בוכבינדער פיר פערלאג „רושיה“ און „אחיאקא“
 און פיעל אנדערע.
 זיך צו ווערען שריפטליך און מינדליך אן
 A. Камень, Варшава, Соляная 10. 10-5

הויז דרוקעריי
 יעדערמאן איזט אים שטארק
 מיט מינער טיפען-דרוקעריי
 בארישורען וועלכע זינד פארהאן-
 דען אין רוסטישע, פראנצויזישע
 אונד העברייאישע ביכשטאבען,
 עלכסט דרוקען אלעס וואס ער
 האבען וויל.
 גארניטור 10 מיט 90 טיפען 1 רי
 „70 700 4 11
 12 „ 1000 4a „ 3.50 290 2 „
 צו בעזעהן איזט דיא שטעמפל-אונד טיפען-פאבריקען
И. А. ЛЕВИНСОНЪ | **J. LEWINSON**
 Одесса, Канатная 122. | WIEN, I. Adlergasse 12.
 פרייווקראנטע ווערען פערזענדעט נאך ערהאלט איינער פאסטמארקע 7 קאפ.
 אגענטען ווערען איבעראל געזוכט. 10-10 (136)

כשר לפסח
 אפילו למחרת מן המהדרין.
 די ארעסער אבטהיילונג דער בעוואוסטער טהע אק-
 ציען-טעלשפאט, וועלכע איז בעקאנט אינטער דער פירמא
ו. וויסאצקי עט קאמפ. מאסהווא
 (קלוימוס זאב וויסאצקי)
 איז מדינע, אז אויף היינטיגעס יאהר ווי די פריהעריגע יאהרען
 ווערד די טהע אויף פסח פערפערטיגט אונטער דער שטרענג
 גער השגחה פון דעם היענען רב און ווינע נאמנים אז ס'זאל
 חלילה נישט ווין קיין שום קלענסטער חשש פון חמץ.
 די טהע ווערד געארבייט דורכאויס דורך יודישע ארבייט-
 טער דיין, וויבער איז אמת כשר אויף דעם פיינסטען אופן, ווי עס
 קען זיך געבען און אויף אויף ריווען ארט ווערד אריינגעלעגט
 אין די קיסטע און צושיקט אלע אונזערע געהערטע אבנהמער
 אויף אין אונזערע נידערלאגע אין ווילנא, ווארשא, חאר-
 קאוו, ריגא, טיפליס, ראסטאו, סימפעראפאל און.
 דער הכשר מיט דער חתימה און זיגעל פון דעם רב געפינט זיך
 ביי יעדען אבנהמער פון איינער טהע.

די קאנדיטעריי פון ברידער קאטליצקי
 אין ווארשא:
 (1) נאוואליצקי נומר 8 ביי האטעל „ראססיא“ (2 — פיליע: אייזערנער
 טהויער נומר 3 ביים זאקסישען גארטען
 (טעלעפאן 1148 נומר)
 נעמט אן אלערליי בעשטעלונגען פון קאנדיטעריי זאכען, ווי: מארטען, מאראו-
 טענע, קאנפעקטען, פיראמידען און פיראושנעס. די אלע סארטען קען מען צו
 פסח בעקומען אין שטרענגסטע כשרות. בעשטעלונגען פון פרעמדע שטערט
 ווערען פונקטליך פערפערטיגט און ארויסגעשיקט אויף מיטעלמעסיגע פריי-
 זען, ווען מען שיקט צו 25 פראצענט האנדלער נעלד. 15-8 (174)

בית מסחר הספרים של האחים לעווין עפשיטיין ושותפיהם
 ווארשא, גענישא נומר 5.
 נמצא להמכר יותר משלוש אלפים מיני ספרים מכל
 המקצועות והם: חומשים מחזורים, סדורים, שו"ת,
 דרוש, פוסקים, שס"ם ואלפסין, ספרי למור, מליצה,
 מחקר, שיר והפירות היפה; ספרים בוארזאן.
 בית-המסחר הנ"ל ממלא רצון הקונה עצמו.
 אדרעס:
 Ком. тов. Братьевъ Левинъ-Эпштейнъ и Ком.
 Варшава, Гусья № 5.
 Kom. Ges. Gebr. Lewin-Epstein & Co., Warschau,
 168 Gesiastr. 5. 11-4
 קאטאלאג שפריט יצא לאור, מחיר 20 קאפ.

וויין עקאנאמיש זיסס אינר בילליג!
 פיעל פערגינגען צו חג הפסח וועט האבען יעדער, וועלכער וועט קויפען
 אין מיין גרויסען וויינהאנדלונג, וועלכער שאן פיעל יאהרען בעוואוסט איזט,
 דען בערסטען **סארטימענט** פון 1 פלאש א"י וויין „ברמל“
 1/20 פלאש שפירט; 1 פלאש קאניאק; 1 פלאש אלטע מעטה; 1 פלאש רוט
 וויין יאסען; 4 פלאש אלטען אינגאן-וויין, ס"ה 10 פלעשער פיר א גאנץ
 געניצען פרייז דער 10 רובל. איך פערזיכערע דאס אלע וואס ווענדען זיך
 צו מיר מיט בעשטעלונגען וועלען העכסט צופרידען זיין על צר היותר
 טוב. ביסטע צו שיקען די בעשטעלונגען מיט 20% האנדל-נעלד בעזייטענט.
 הענדלער בעקומען גרויסען ראבאט. בעקאנטע פירמען ווירד געשיקט
 אהנע האנדלער. פערפאקונג איז אומזאנט. כשר לחג הפסח.
מאיר מענדעל זיידמאן, ווארשא.
 Складъ винъ и коньяковъ
 М. М. Зайдмана, Варшава, Налевки 7.

יודישע

פֿאלקס־צייטונג

א וואָכען־בלאט פאר אלע יודישע אינטערעסען.

אָפּאָנאָמענטס־פּרייז:

עסטרייך־אונגארן: יעהרליך 10 קראנען;
האלב־יעהרליך 5
פּיערטעל־יעהרליך 2.50
רוסישלאנד: יעהרליך 9 מארק.
אמעריקא: 11.25 שילינג; 8.40 יעהר.
אנגערע לענדער: יעהרליך 11 פראנק.
צוזאמען מיט דער פרעמיע „אלע וועקן פון
ש"ס עליכס": יעהרליך 12.50 קראנען;
11.25 מארק; 11 שילינג; 14 פראנק.
האלב־יעהרליך 7.50 קראנען; 6.75 מארק.
6.60 שילינג; 8.40 פראנק; פירטעל־יעהר־
ליך 3.75 קראנען; 3.40 מארק; 3.30
שילינג; 7.29 פראנק.

ענדערן די אדרעסע קאסט 20 קאפ.
40 העלער.

די אדרעסע פאר רוסלאנד:

Издательство „Tywia“ Варшава
для „Фолксбилдунгъ“
מינדרליך: נאוואליסקי 7, וואהנונג 9.

די אדרעסע פאר עסטרייך־אונגארן:

אינ אנדערע לענדער:
Administration
„Jüdische Volks-Zeitung“
Krakau, Sebestyangasse 32.

אָפּאָנאָמענטס־פּרייז פאר רוסלאנד:

יעהרליך 4 רובל, האלב־יעהרליך 2 רובל.
פּיערטעל־יעהרליך 1 רובל.
צוזאמען מיט דער פרעמיע „אלע וועקן פון
ש"ס עליכס": יעהרליך 5 רובל; האלב־
יעהרליך 3 רובל; פּיערטעל־יעהרליך 1.50
רובל. יעהרליכע אָפּאָנאָמענטן קענען די 5 ר'
אויסצאהלען אין ראטען: ביים אויסשרייבען
2 רובל, דעם 1־טען אפריל 1 רובל, 1־טען
יולי 1 רובל און דעם 1־טען אקטאבער די
לעצטע ראטע 1 רובל.
איינצעלנע נומערן 8 קאפ. 20 העלער.

פרייז פאר מודעות (אנצייגען):
פאר יעדער קליינע מודעה פערט 15 קאפ.
30 העלער, 40 פעניג.
אויף די ערשטע וויטע פאר דעם מעקסט
80 קאפ. 60 העלער, 80 פעניג.

25 März 1903.

Nr. 13.

כ"ו אדר תרס"ג.

צו אונזערע געעהרטע אָפּאָנאָמענטען.

מיר דערמאנען די געעהרטע אָפּאָנאָמענטען, אז מיט

דעם דאזיגען נומער

ענדיגט זיך דער אָפּאָנאָמענט פון די וואס האבען אויסגעשריבען די פאלקס־צייטונג נאר אויף איין
פיערטעל יאהר און בעטען אין דער צייט אריינשיקען דעם אָפּאָנאָמענטס פרייז: אויף דריי פיערטעל
יאהר 3 רובל; א האלב יאהר 2 רובל; א פיערטעל יאהר 1 רובל.

אויף דעמאנען מיר די יעהרליכע אָפּאָנאָמענטען, וואס האבען אויסגעשריבען די צייטונג צוזאמען מיט דער
פרעמיע. 4 בענדער פון אלע שלום עליכס'ס וועקן, אויף ראטען, דארפן צום 1־טען אפריל צושיקען

די צווייטע ראטע 1 רובל.

די ניט יעהרליכע אָפּאָנאָמענטען בעצאהלען פאר דער פרעמיע 4 בענדער פון שלום עליכס'ס וועקן 2 רובל,
אדער 50 קאפ' פאר יעדען באנד מיט פארטא.

מיר בעטען די יעהרליכע אונזיג יעהרליכע אָפּאָנאָמענטען אריינצושיקען דעם ווייטערדיגען אָפּאָנאָמענטס פרייז ניט
שפעטער פון 1־טען אפריל, כדי מיר זאלען זיי קענען פונקטליך שיקען די ווייטערדיגע נומערען.

די אדמיניסטראציע.

אָנמערקונג: (1) מיר בעטען די אָפּאָנאָמענטען, אז ביים אריינשיקען דאס בעלד זאלען זיי מודיע זיין יעדער זיין נומר
פון באנדעראל. (2) אָפּאָנאָמענטען אויף דער „פאלקס־צייטונג“ ווערען אנגענומען ניט ווייניגער ווי אויף א
פיערטעל יאהר פון נומר 1, פון נומר 14; פון נומר 27 און פון נומר 40 (3) די „פרעמיע“ און דער צייטונג פערקויפט ויך
ניט. (4) די אָפּאָנאָמענטען, וואס האבען אריינגעשיקט דעם 1־טען יאנואר 1 רובל 25 קאפ. אדער 1 רובל 50, דארפן צום 1־טען
אפריל צושיקען די ערשטע 75 קאפ און די צווייטע 50 קאפ. לויט אָפּאָנאָמענט פרייזען וואס געפינט זיך אויף יעדען בלאט.

נייע פרנסות.

די געשעפטען ווערען וואס אמאל ערקער און די לאגע פון די
וואכסענדע דורות ווערד פון טאג צו טאג אלץ מעהר פערוויקעלט.
די דאגות, מיט וואס זיך צו דעגנערען, אלץ שווערער. אמאליגע
גליקען פון א פארזארגטע פרנסה ביי א רייכען שווער אדער ביי דער
מאמעס פארטוף, זענען היינט בעסט נישטא. היינט מוז יעדער, סאי
א זכר סאי א נקבה שווער און ביטער ארבייטען, ווען ער וויל ניט
אנקומען צו פרעמדע, ווען ער איז ניט פון נאטור א בעטלער. ניט קיין

יחוס, ניט קיין זכות אבות קענען היינט ביישטעהן אין דער גרויסער
מלחמה פאר די טעגליכע בעדערפנישען. דער מענטש ווערד בעשאפען
און געפארען אויף שטענדיגע ארבייט, די נאטור שטעקט קיין זאך
ניט אומזוסט. ליידער האבען אונזערע ברידער דעם כלל וועגניג גע-
לערנט אין דער יוגענד. דער יוד בטבע איז ניט מסוגל צו א סיסטעם-
מאטישער ארבייט, ער וועט בעסער ארבייטען ווי איין איינעל ביי לויסט-
פלענער, ביי געשעפטען, וועלכע זענען ניט געשטויגען און ניט גע-
פלייגען, אונזענדען א סך געענדיגע און מאטערניש ביי אלע פוסטע
זאכען, אבי גאר ניט צו ווערען יענעמס א משרת און זיך ניט מאוס

ריין צו האלטען א שטוב, ווי זיך צו בענען מיט א קינד, זיי האבען ביי זייערע מאמעס קיין מאל נישט געלערנט, ווי זיך אויסצופיהרען אין א פרעמדע שטוב, ווי אזוי צו רעדען מיט א מענטשען, מיט איין ווארט: דאס איז נישט קיין פארמיגער מענטש, מיט וועלכען מען זאל זיך קענען בענוצען אין אלצדינג אונ' אויף וועלכען מען זאל זיך קענען פארלאזן. זען אין שטוב אונ' אין קיך, אונ' ווען אונזערע פארזארגער, די פאך-שטעלער פון אונזערע רייכע, קהלות וואלטען געהאט שכל צו עפענען געהעריגע שולען, וואו עס זאלען זיך ערציהען אדרענטליכע דינסט-מיידלעך אונ' משפחות (* וואלט מען אפשר אויך געפונען ביי אונזערע דאקטורים, ארוואקאטען אונ' סתם רייכע לייט, זיי זאלען ביסלעכווייז איינפיהרען ביי זיך אין די הייזער יודישע לאקאציען, פוהרמאנעס, שטוב אונ' דינסט-מיידלעך, צו וועלכע אפילו אונזערע רייכע נאציאנאליסטען האבען ליידער ביי יעצט קיין גרויסען צוטרעטן נישט.

מיט דער צייט וואלטען מיר אויך געקאנט האפען, אז די גווענער-נאנטענס, באנעס אין רייכע יודישע הייזער זאלען אויך האבען א יודישע מעטיקא אונ' ביסלעכווייז וואלט אונ' געלונגען צו געפינען א בשריה אונ' עהרליכע פרנסה פאר די מויענטער עלענדע יודישע קינדער, וועלכע געהען ליידער יעצט אויס פון הונגער אין די גרויסע אונ' קליינע יודישע שטעט.

עס איז שוין לאנג צייט, ביי אונ' זאל מקוים ווערען די ברכה: לכו התפנסו זה מזה — יודען שטיצט יודען, געדענקט אן אייגענע ארימע לייט, שענקט נישט קיין גבולות אומזוסט גאר העלפט די וואס ווילען ארבייטען אונ' געפינען זי נישט.

ת.

(*) אזוינע שולען עקסיסטירען שוין אין דייטשלאנד אין פארשידענע יודישע קהלות, אויך אין רוסלאנד עקסעסטרע ווי שוין אין פארשידענע ערטער צווישען קריסטען.

אז ער איז דערפון אליין געווען — אונ' געהט נישט חוקר ודורש, ווכט ערות, לייקענט איהם אפ! ... א היינטיגער לינגער — דאס איז נישט קיין לינגער אייגענטליך, נאר א פארהימער: ער וועט אייך דערצעהלען, אז ער האט, אז ער ווייסט, אז ער קאן — אונ' געהט פארהערט זיך מיט איהם! ... דער מארנענדיגער לינגער — דאס איז גלאט א נוסטר מענטש, וואס זאגט אייך צו גילדענע בערג, ער וועט געהן, ער וועט רעדען, ער וועט טהון פון אייערשטענען — אונ' איהר דארפט איהם גלויבען אויף נאמנות! ... די אלע דריי מינים לינגערס ווייסען, אז ווי זאנען אלע, אז נאר עס מאלט זיך ווי אים, אז יענער גלויבט ווי פארהאן אבער אזא מין לינגער, וואס בשעת ער זאגט אפ דעם ליגען מיינט ער אליין, אז ער האט געזאגט איין אמת אונ' איז איבערצייגט, אז יענער מיינט אויך אז ס'איז איין אמת, אונ' בשעת מעשה האט ער באמת הגואה, דאס איז א מענטש, וואס לעבט אינים עולם הדמיון, א מענטש וואס פאנטאזירט: מע קאן זאנען דאס איז א מין מחבר, וואס קלערט אויס אלע מאל א נייע מעשה, פארנעמט וואס ער האט געכטען דערצעהלט אונ' די פאנטאזיע ארבייט ביי איהם אלע מאל א פרישען געדאנק, אשפאנעל נייע אידיע.

אט פון דעם לעצטען מין לינגערס איז געווען מין פרינציפאל, איהר פארשטעהט שוין אליין נאנט גוט, אז פונם דווארעץ האט זיך אויסגעלאזט א נאנט געוועהנליכער הויף, פונם פאלאץ — א נאנט געוועהנ-

מאכען ביי פרעמדע מענטשען אין די אויגען, פון איין זייט קאן אזא מדה שטארק געפעלען, אין דעם ליגט דאך איין איידעל געפיהל פון א געוועזענעם מאנאט, דאס איז דאך א סימן פון אמאליגען יחוס, דאס איז נישט זיין קיין חסרון צו א שדוף, אין פראקטישען לעבען אבער איז דאס א גרויסער חסרון, דאס לעבען פרעגט נישט פון וואנען? עס אינטערעסירט זיך נישט, צי דער דאזיגער פארשוין קאן אונ' וויל ארבייטען, עס ווייסט נאר, אז ווער עס וויל עקסיסטירען מיט לייטען גלייך מוז בעל-בדחן געמען א חלק אין דער גרויסער וועלט-ארבייט. אונ' ווען מיר יודען וועלען זיך גענוי צוקוקען צו אונזער איצ-טיגען צושטאנד אונ' פארגלייכען אונזער פאלק מיט אלע נאציאנען, וועלכע שפילען יעצט א געוויסע ראלע אין דער וועלט, מוזען מיר מיט א ווייטאג אין הארצען מדה זיין, אז בעזונתינו דרבים פעהלען אונ' נאנצע שטיקער אין דעם גוף פון פאלק, דורך פערשידענע סבות פון דרויסען אונ' פון אינווייניג, איבער וועלכע מיר וועלען אמאל אפאר בעזונדער רעדען, זענען מיר אבערשטאנען אין בילדונג אונ' ענטוויקלונג אונ' אונזער המון-עם הונקערט גאנץ אפט גאר דעקסאר, ווייל ער האט זיך אין דער יוגענד שלעכט ערצויגען, ווייל ער איז פון קודם אן געווען אבערשטאנען אין ארבייט, ווייל מען האט פון איהם מיט געוואלד צוגענומען א סך פראפעסיעס אונ' בעשעפטיגונגען, פון וועלכע ביי אונזערע נאציאנען זענען זיך מפרנס הונדערטער אונ' מויענטער מענטשען, אלס ביישפיל וועל איך אנרופען עטליכע אזוינע מלאכות, נעמט צום ביישפיל די פראנעסון דינסטען אונ' סתם מענטשען צו בעדינען, פרעגט אונזערע בעל-בית'סעס אין די גרעסערע שטעט ווי סיעל שטעטען זיי אויס פון די קריסטליכע דינסטען? אונ' פונ-דעסטוועגען קענען זיי זיך נישט ענטשליסען צוגעמען א יודישע דינסט? אונ' ווייסט איהר פאר וואס? ווייל אונזערע יודישע מיידלעך, אפילו פון דעם ארעמען שטאנד, האלטען נישט פאר גייטיג זיך צו לערנען אין דער יוגענד מאכען אונ' וואשען, זיי האבען קיין בעגריף נישט ווי

פֿעלִיעטאָן

מיין ערשטער ראמאן.

פון

שלוס-עליכם.

יפארטעצונג.

דאס דריטע קאפיטעל.

(א צעטעל פון לינגערס, א קאלטער קוק אונ' א ווארעמע רעקאמענדאציע.)

פארהאן אלערליי מינים לינגערס אויף דער וועלט: פארהאן לינגערס אועלכע, וואס דארפען זאנען אליגען אונ' מ'זען זאנען אליגען — דאס געשעפט פאדערט: אונ' פארהאן לינגערס אועלכע, וואס קיינער נישט ווי נישט, קיינער שלעפט ווי נישט פאר דער צונג, נאר גלאט אזוי-ס'איז דא א מויל אונ' ס'ע רעדט, צווישען די דאזיגע לינגערס זענען פארהאן דריי-ערליי מינים: א לינגער אויף געכטען, אלינגער אויף היינט אונ' אלינגער אויף מארגען, דער געכטער לינגער וועט אייך דערצעהלען גאט מעשיות, וואס נישט געשטוינען נישט געפלויען, ער וועט אייך שווערען,

נייעס פון דער וואך.

I. וועלט נייעס.

— דער רוסישער קייזער האט ארויסגעלאזט א מאניפעסט, אין וועלכען עס ווערט פערפעקטערט די לאגע פון די נייסטריקע, יעדער קאן פריי אפהייסען זיין אמנוה; אז מען זאל איינפירען נייע ארבעט נונען אין די גובערנסקע און אויערנע אפראוויקעניעס, אין וועלכע עס זאלען איין אנטויל נעמען אויף די אויסגעקליבענע מענשען פון פאלק; מען זאל העלפען די פויערען, וואס קענען אין דאך נישט וואהנען, ארויס צו ציהען זיך פון דארט און זיך צושרייבען אין אנדערע ערטער. בכלל איז דער מאניפעסט פול מיט הייבט ליבע פון רוסישען קייזער צו אלע זיינע אינטערמאנען מיט די בעסטע וואונשען צו פארבעסערען די לאגע פון די ערעלייט און פון דעם פראסטען פאלק. דער רוסישער קייזער מיט העכסטע ליבע ווענדעט זיך צום פאלק מיט צוהעלפען אין דער ארבייט לטובת הכלל.

— די געוועלשאפט צו פארברייטען אין רוסלאנד מעכנישע וויסנשאפט האט ברויט צוגרינדען אין מאסקווא א שולע פאר אויוועלדייגעס אין די אייגענבאהנען און אין די פאבריקען.

— אייניגע ווארשענער הויזפרייער האבען דערלאנגט אפקשה ביי דער רעגירונג, מען זאל זיי ערלויבען צו גרינדען א חברה צו בויען ביליגע דירות פאר נישט קיין רייכע מענשען.

— אין דער רוסישער גובערניע פערם הערשט א גרויסער הונגער.

— דער פינאנץ מיניסטער אין רוסלאנד האט איינגעפירט א פראיעקט, וויט וועלכע די ארבייטער אין די פאבריקען, ווען זיי ווערען קראנק, ווערען קורירט אויף די פאבריק-קאסטען.

— די צייטען וועט אין פעטערסבורג קומען איין עקסטרענער דעלעגאט פון דעם יאפאנישען האנדעלס-מיניסטער אויסצושטודירען, ווי אוי מען קאן אין רוסלאנד פארברייטען סחורות, וואס די יאפאנישע פאבריקען ארבייטען אויס.

— די נייטשע רעגירונג ווארנט, אז קיינער זאל נישט פאהרען קיין דרום-אפריקא און איין ערלויבניש פון דער ענגלישער רעגירונג.

דיקע שטוב מיט אסך ווייניגער פון דרייסיג תורים און תרומות; דער גארטן איז געווען א גאנץ געוועהליכער גארטן, אויפ'ן ארט פון וויינטרויבען זענען געווען גרינע אנדעסען! אויפ'ן ארט פון וויין-פשוטער עפעלקוואס און אויפ'ן ארט פון די גרויסע לעשטשעס זענען געווען קליינע העכטלעך, אי דאס נישט פונ'ם אייגענעם טיף, נאר געבראכטע פונ'ם מארק...

באגעגענט האט אונז א גראבע יודינע מיט א פאק שליסלען. דער קוק, וואס זי האט אויף מיר געווארפען איז געווען א קאלטער קוק און מע קאן נישט זאגן אז ס'איז מיר געווען זעהר שטארק אנגענהם, דער דאזיגער קוק האט באדייט: "וואס איז דאס פאר א שלים-מוז?..." מיינ פערל הבית האט דעם קוק פארשטאנען און האט מיט א חנופהלע ווי פארענפערט זיך פאר איהר:

— דאס האב איך געבראכט א גייעם לעהרער פאר'ן "קינד"... וואו איז דאס "קינד"?

— דאס קינד שלאפט נאך— האט זי איהם געענפערט מיט א קול פון א מאנסביל און האט מיר מכבד געווען מיט נאך איין קאלטען קוק, וואס קאן פארקיהלט ווערען פון איהם די געדערעם. א גליק וואס דער פרינציפאל האט געהייסען, מע זאל עפ'ס געבען צום טיש און האט מיר באזעצט געבען זיך און האט מיר אין עטליכע מינוט, ביי מע

— אין טונים (פראנצויזישע אפריקא) איז נישט לאנג געווען א שטארקער שניי און האט אנגעמאכט גרויס שארען, א שניי אין טונים איז איינע פון די וועלטענע זאכען, וואס קיינער פון די דארטיגע איינ-וואהנער האט עס נישט געוועהן.

II. יודישע נייעס.

רוסלאנד. די צאהל פון די יודישע שילער, וואס לערנען אין די קאנסערוואטאריעס אין דרום-רוסלאנד גרייכט ביז 600. אין גאנצען לערנען זיך אין די קאנסערוואטאריעס 884 שילער, דאס הייסט בערך 60 פרא-צענט שילער זענען יודען.

— אויף דעם בית עולם אין ווארשא האבען זיך י"ב אדר צוזאמענגע-נומען א גרויסער עולם פון די תלמידים און פארעמער פון דעם פאר-שטארבענעם יודישען שרייבער ר' אברהם שלום פריעדבערג ז"ל, איהם אב צו געבען קביר אין דעם טאג, ווען עס איז געווארען א יאהר וויט ער איז גע-שטארבען און צו זיין דערפון ווען מען וועט אויפשטעלען א מצבה אויף זיין קבר. די מצבה איז אין די פארמע פון א ספרים-שראנק אנגעשטעלט מיט ביכער. אויף די ביכער זענען געציילענט אלע ספרים וואס דער פארשטאר-בענער האט געשריבען. אויף איין בלאט פון איין אפגענס ספר שטעהען די ווערטער "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני", אויף דעם צווייטען בלאט א פערער, א מיטער און א לארבער-קראנק. אויבען אויף דער מצבה איז איין אויסגעהאקטער מן דוד, דער חזן ה' ש. זי"ש מיט דעם קאר האבען געזונגען אייניגע טרויער-פסוקים און אל מלא רחמים און דערנאך האט זיין חבר ר' שאול פנחס ראבינאוויץ געהאלטען א דערע אויף העברעאיש. אין וועלכער ער האט געשילדערט די וויכטיגקייט פון דעם פארשטארבענעם און אלץ וואס ער האט אויפגעטאן פאר זיין פאלק.

— די רוסישע צייטונגען מעלדען, אז אין ניו-יאק וועט מען אין די אייגענבאהנען ערלויבען צוגעמען יודישע שילער און שום פראצענט.

ט"ז אדר איז אין ווארשא געוועזען א פורים באל אין דעם שווייטער-טאל. דעם דאזיגער באל, וועלכער איז שוין דער פערטער האבען די ערשטע צוויי יאהר געמאכט די ווארשענער יודישע ליטעראטור, נאר דאס דריטע יאהר האבען עס איבערגענומען אנדערע און האט דערפער נישט מעהר דעם חאראקטער פון א ליטערארישען באל. אויסגעצייכענט

האט דערלאנגט דעם סאמאואר, אויסדערצעהקט וואס זיין ווידן קאן, ווי גוט ער לערענט און ווי שטען ער שרייבט.

— זיין שרייבען האט א שם: די וועלט טראגט זיך ארום מיט זיינע פרישן דייטש איז ביי איהם די מוטערשפראך, היינט דערט ער פראנצויזיש!

די בעל הבית'טע מיט די שליסלען האט דערלאנגט צום טיש קען און פוטער און סעמעטענע און מילך און האניג און נאך גוטע זאכען, און עס וואלט געווען גאר נישט שלעכט ווען זי זאל אליין זיך נישט גע-ווען אוועקצוצען אקענען און ווארפען אויף מיר מיט איהרע זיסע אויגען, מיינ פרינציפאל האט פארשטאנען איהר קוק און האט איהר אויף א מינוט אויסגערעכענט דעם יחוס מיינעם, ווער איך בין און וואס איך קאן, און איך האב געפיהלט, אז עס ברענט ביי מיר דאס פנים מיט די אויגען מיט'ן קאפ און מיט די האר פונ'ם קאפ, נאך מיינ פרינצי-פאלס ווארעמע דעקאמענדאציע איז אויסגעקומען, אז איך בין דעם בעל שמים איין אייניקל און קום ארויס פון סאמע רבנים מיוחסים און גבירים אדירים, און קאנען קאן איך מעהר פון א סטודענט און פון א דאקטאר און פון א פראפעסאר און פון דריי פראפעסארען... צי האט זי געלויבט די דאזיגע פומנות— וויים איך נישט, נאר דער קאלטער הארטער קוק איהרער איז געווארען, דאכט מיר, אביסעל ווארעמער און ווייכער.

— דער מיניסטער דעם אינערען און דער מיניסטער פאר בילדונג האבען ערלויבט צו גרינדען אין ריזא א שולע פאר יודישע בעלי־מלאכות און חאבען אויך ערלויבט צו נעמען צו דעם צוועק פון דער פקייט קאדאפקע 40,000 רובל מיט אקאל און יעדעס "אהר" צו 3000 רובל.

עסטרייך—אונגארן. אין בושטאטש האט מען אויסגעקליבען צום בירגערמייסטער דעם יודען בערנהארד שטערן.

ענגלאנד. די "ק"א" איז ויך משתדל צו פעקומען איין ערלויבניש פון דער רעגירונג, כדי זי זאל אלץ קענען טון לויט די נענצע פון לאנד.

III. ציוניסטישע נייעס.

— אין טאמסק איז געוועזן א גרויסע ציוניסטישע אספה אויף וועלכע עס איז בעשלאסען געווארען, מען זאל אויסגעסערען דעם יונגען דור און איינפלאנצען אין איהם ליבע צום פאלק.

— די ציוניסטישע חברה בר בוכבא אין אלכסנדריא (מצרים) האט אנגעהויבען ארויסצוגעבען א ציוניסטישען מאגאזין־שורנאל מיט דעם נאמען "Le messenger Sioniste". דאס ערשטע העפט איז שוין ארויס.

— אין בודאפעסט (אונגארן) האט ויך געגרינדעט א חברה צו פארקויפן ארץ ישראל וויין.

— אויף דער ציוניסטישער אספה וועלכע איז געווען אין מאנשעס־טער, האט צווישען אנדערע געהאלטען א רעדע דער שייך איל־אסלאם (א מחמאדאנישער נייסטליכער) אבדולאה קיליאס עפענדזי. אין זיין רעדע האט ער געזאגט, אז אלס צייכען, דאס דער סולטאן איז צוגרייכען פון דעם ציוניזם איז דאס, וואס איך בין געקומען אויף דער אספה וואלט אנדערש געווען, וואלט איך א ודאי נישט געקומען.

קארעספאנדענציעס.

לידא (וויזנער נוב).

די אספה פון דעם צענטער "מרחי".

דער צענטער "מרחי", וואס איז געווארען געגרינדעט אין דעם פארניגען יאר אין ווילנא פון פרומע יודען און רבנים, צו פארשפרייטען

געבען מפות, ניט קיין עסען, אין שטוב האט ויך תמיד געפונען עסען ווארן און איבערהויפט מילכים לרוב, נאר אלסדיג איז געווען אונטערן שלאס, דער פרינציפאל קעגן ויך אפט מאר אריינגעשען, מע זאל געבען דעם לערער עסען, דערויף פלעג די בעל הבית'סע אנהויבען קלינגען מיט די שליסלען—אסיקן אז זי איז אין פנים—און זאגען.

— סטייטש ווי דען? מע ניט איהם עסען דריי מאל א טאג, האסטו דו געהערט אביסל!...

און דאס איז געווען א גרויסער ליגען! נישט נאר דריי מאל א טאג אפילו איין מאל ניט, איך האב וויפיל מאל באמערקט פון דער ווייטען, ווי מע ווארפט ארויס שטיקער פלייש, ווי מע גיסט אויס קריגלעך מיט מילך, אין דער צייט ווען איך האב געחלש'ט ביי ויך אין חדר נאך א שטיקל פרויט, די טעג, וואס דער פרינציפאל איז ניט געווען אין דערהיים, בין איך שוים אויסגעגאנגען פאר דינגער, מיין גליק וואס איך בין באצייטעט געווארען דער מיט מיין תלמיד.

דאס פינפטע קאפיטעל.

(דער רבי מיט'ן תלמיד שלאגען פלאט און מע לעבט)

א גוטען טאג.

— אויב איהר ווילט ויך האלטען דא אונז מיר זאגען זיין חבר— אזוי האט ויך אנגערופען איין מאל אין א פריה מארגען צו מיר דאס "קינד", בשעת מיר זענען געוועסען אליין אין אונזער פאזיטער חדר מיט

האט ויך היינטיגער באל פון די פריהערדיגע דערמיט, וואס ער האט געהייסען א. מאסקעו־באל. צום באל זענען געקומען זעהר פיעל געסט דאס רוב פון די ליטווישע קלאס, נישט געראטען זענען געווען אייניגע מאסקעס און קאסטיומען, ווי די "שבת מלכתא" (מאדאם לעווין), "לבנין" (מאדאם פרייד), יום כפור, (ליליענפעלד), דער "שרדן" (פרייד) און דער וואהלער יוני (נאש). געפעלען איז אויך שטארק דער אסימילאטאר, דער פאקענטרענער, דער קישקעלעך פארקויפער, און דער בלינדער (מאנפריד). אויך האט שטארק אויסגענומען די יודישע חתונה מיט די "כלי זמרים", מחזנים און ברחן (י. סירקין). דער באל האט געדויערט ביז טאג.

— דער פראיעקט צו גרינדען פאר די יודען אין דרום רוסלאנד א מיטעל־שולע צו לערנען טעכניק, האלט ביים בעשטעמינט ווערען.

— אין דאס מיניסטעריום פאר פאלקס־בילדונג ארבייט ויך אויס א פראיעקט, מען זאל ארויפגעבען איין, אוסטאוו פאר די יודישע שבת־שולען, לויט דעם דאזיגען, אוסטאוו וועט מען קענען עפענען אויגע שולען און מען וועט נישט דארפן יעדעס מאל אנפריגען צו די קוראטארען פון די לעהר־ראיאנען.

— די ווילנער יודישע אינטעליגענץ האט איינגעפיהרט ניצליכע פארלעונגען אין די ביליגע קיד, די צאהל פון די צוהערער איז זעהר פיער.

— אין דאס מיניסטעריום דעם אינערען האט מען פארנעטראגען א פראיעקט, מען זאל פארגרעסערען די צאהל שטערט, וואו יודען מענען וואהנען דערמיט וואס מען וועט זיי ערויפגען צו וואהנען אין סקאלענסק און אין אלע שטערט פון קירלענדער נוב.

— דער מילנער־פערזאן אין קיעוו האט דערלאנגט א בקשה צו דער רעגירונג, מען זאל ערלויבען יודישע מילנער צו וואהנען אויסער דער "שטערטא", ווען זיי האבען דארטען נייטיג צו זיין ווענען געשעפט זאכען.

— די מינסקער געוועלשאפט, וואס זאגט צו פארבעסערען די ערד־ארבייט, האט בעשלאסען צו דערלאנגען א בקשה צו דער רעגירונג, אז מען זאל ערלויבען יודען צו נעמען אין ארענדע לאנד און גאנצע נישטער.

דאס פינפטע קאפיטעל.

דאס "קינד" עסט פאר דריי סאלדאטען און דער לעהרער געהט אויס פאר הונדערט.

דאס "קינד" איז געווען א הויכער, א גראבער, א געוונטער, א ווייזער, א שטער, א לעבעדיגער, א פרייליכער בחור מיט ווייסע רויט־פארבינע באקען, מיט היבשע פעטע פישקעס, מיט א הויכען ווייסען שטערען, מיט גוטע גרויע אויגען, מיט פעחקע ווייסע הענט ווי פאמל פערשקעס און האט ליב געהאט דריי זאכען: עסען און שלאפען און לאכען; נאר מער פון אלץ האט ער ליב געהאט דאס עסען, און עסען האט מען דארט גענעסען פון אין דערפריה ביז ביי נאכט; אחוץ טיי און קאווע און איבערפריסען און אנפריסען און ווארעמעס און מיטטאג און וועטשערע, האט די מאמע אלע מאל אריינגעשיקט דעם "קינד" א גלעזל שאקאלאד, א פייגעל א קיכעל, א לעקעכק, אפסל איינגעד מאכטס, און אפט מאל א לעבערל, אפופיקל און גלאט א שטיקל בולקע—דאס הארץ זאל ניט חלשען... און דער לעהרער האט דאס באדארפט צוועהען, שלינגען די שלים און פארשטילען דעם הונגער מיט א צינאר טישן...

די ערשטע צייט ביז דער רבי איז ויך ניט צענויפגעגאנגען מיט'ן תלמיד, האט ער געליטען דעם אמת'ן טעם פון הונגער, ווארום דעם תלמיד'ס מוטער, די בעל הבית'סע מיט די שליסלען, האט איהם גע-

געגנער, אבער אויף אין איין צייט צו שטייען די ארמאדאקסען פון פרייע געדאנקען און פרייע ליטעראטור.

דער סעקרעטאר משה כהן האט געלענען דעם בעריכט אין העברעאיש, וועלכער האט ארויסגערופען א גרויסען קריטיק פון פאר- שידענע דעלעגאטען, דער סעקרעטאר האט אבער געפונען דעם ריכטיגען ענטפער אויף אלע פראגען און תביעות און דעם בעריכט האט די אספה אנגענומען און זי האט בעדאנקט דעם קאמיטעט און דעם סעקרעטאר פאר זייערע פרוקטבארע און שווערע ארבייט.

די פרומע געגנער זאגען, אז דער ציוניזם איז שולדיג, וואס יידען ווערען אלס פרייער און היטען ניט די מצות פון די יודישע אמונה און דער "מזרחי" האט זיך געסטארעט צו דערקלערען צו די ארמאדאקסישע קלאס די אמת'ע ציעלען פון דעם ציוניזם און דער "מזרחי" האט געוועהן די ארענטליכע געגנער צו איבערצייגען און זיי צוציהען צום ציוניסטישען לאגער.

דער "מזרחי" האט אין דעם ערשטען יאהר א סך געטאן אין דער זאך, אבער דאס איז א זעהר שווערע ארבייט, דען צווישען די פרומע קלאס גיבט עס אזעלכע געגנער, וואס זיי ווייסען אליין דעם אמת, נאר זיי טון זיך אן א טאקע און וויקלען זיך ארום אין טלית פון פאלשע יראת שמים און זיי סטארען זיך צו מאכען מחלוקת צווישען יודישען פאלק, כדי דאס אויסצוגייען צו זייערע אייגענע אינטערעסען. נאמירליך האט דאס זיי נאר ניט געשטעקט, וואס די פרומע ציוניסטען האבען גערעש'ט צו פערבינדען זיך צו איין צענטער, דאס האט זיי שוין נאר צעטומעלט די מחות און זיי סטארען זיך צו זוכען חסאים אויף אויפן "מזרחי", זיי ווילען אריינלענען אין דעם פראגראם פון "מזרחי" פאלשע פונות, אבער דאס העלפט זיי נאר ניט; דער "מזרחי" געהט זיך שטענדיג פאראויס און ווייזט אויף דעם פאלק איבערהויפט די פרומע קלאס ווי פאלש זענען די טענות פון די געגנער. דער "מזרחי" האט אין א קורצע צייט דאך געמאכט גרויסע

דעם ציוניזם צווישען די פרומע לייט, האט אפגעהאלטען די ערשטע יעהרליכע אספה דעם 11^{טן} פעברואר אין לירא, ווילנער גובערניע.

די אספה האט ניט געקאנט זיין א צו גרויסע, ווייל די אנודות, וואס האבען זיך אנגעשלאסען דעם "מזרחי", האבען געשיקט דעלע- גאטען נאר איינעם פון א גובערניע. פון אלע קאנטען רוסלאנד זענען אנגעפאהרען דעלעגאטען צוואנציג, 52, צווישען זיי 15 רבנים. פון אלע טיילען פון דער וועלט זענען אנגעקומען דעפוטען, בריח און ווינשע- וואניעס, וועלכע זענען געווען געדעקט מיט מארקעס פון נאציאנאל- פאנר. דער רב ר' נאבעל פון לייסציג האט געמעלדעט, אז אין דייטשלאנד האט מען אויף אין זענען צו גרינדען א צענטער "מזרחי", כדי אויף דארטען צו פארבינדען די ציוניסטישע ארמאדאקסען.

אין דעם פרעזידיום פון די אספה האט מען אויסגעקליבען: הרב הקאזן ר' יצחק יעקב ריינעס צום עהרען-פרעזידענט, זלמן גור- לאנד פון ווילנא צום פרעזידענט און דעם שריפטשטעלער אברהם יעקב סלוצקי און שישל פינס פון ראזענא אלס קאנדידאטען, צו סעקרעטארען: שמואל אלכסנדראווי, יעקב בערמאן, משה כהן און פסח פרידלאנד.

דער לידער רב, אלס פרעזידענט פון "מזרחי" האט געעפענט די אספה מיט א שטענע רעדע; ער האט ערקלערט דעם צוועק פון דער פארטיי און ער האט דערצעהלט פון די ארבייט און דעם פארשטייט פון איהר.

געוויסע סיבות האבען גענייטיגט די פרומע ציוניסטען זיך צו פארבינדען צו איין צענטרום, זיך ניט אפשיידענדיג פון די אלגעמיינע ארגאניזאציע. די פרומע ציוניסטען האבען זיך בעצייטען ארוםגעוועהן, אז זיי דארפען זיך צענטראליזירען, צוזאמענפונדען זייערע קרעפטען, כדי צו פארשפרייטען צווישען דעם פרומען קלאס דעם ציוניסטישען געדאנק, אפצושלאגען אלע טענות און פריטעגזעס פון פרומע

אפענע פענסטער אין נארטען ארום-אויב איהר ווילט מיר זאלען זיין חבר און איהר זאלט ניט אונזען פארהען פון דאנען, אזוי ווי יענע לעה- רערס זענען אונזען געפאהרען, זאלט איהר די ספרים מיט די ביכער פארנווארפען אונטערען מיט און אליין זאלען מיר אדער שפילען אין דאמקעס, אדער אין זעכס און זעכציג, אדער מיר זאלען זיך נאר אויסציהען אויף די בעטלעך מיט'ן פנים ארויף און שפיינען אויף דער סטעלי.

און נישט לאנג געטראכט, נעמט מירן תלמיד אין טהום אשליידער די ספרים מיט די ביכער אונטערן מיט, טהום זיך א ווארף אויפן בעטל מיט'ן פנים ארויף אין טהום אשפיי דורך די ציין, נאר אזוי קנציג, אזוי בריה'ש, אז ער דערקאנט גלייך צו דער סטעלי און מיר ביידע הויבען אן לאכען.

פון דעמאלט אן איז אונזעקענאנען ביי אונז אלעבען ווי נאט אין אדעס, דער תלמיד האט אויסגעלערנט דעם רבי'ן שפילען אין דאמקעס, אין זעכס און זעכציג (איך בין זיך מודה, אז ביי דעמאלט האב איך ניט געוואוסט קיין צורה פון קיין קארט, און אז איך האב מיך באקענט מיט דער שפיל, האב איך ליב געקריגען א קערטל דאס חיות) דער רבי האט געשלאגען בלאט מיט'ן תלמיד און האט פארנווארפען אלע ספרים מיט אלע ביכלעך און האט געשפילט מיט'ן תלמיד אין דאמקעס אדער אין זעכס און זעכציג, אדער געליגען און געשפיינען אויף דער סטעלי, אדער געעסען אינאיינעם מיט איהם, פאר-

ווכט פון אלע מאכלים צופיסלעך און האט זיך ארום איהם אזוי נישט אונטערגעפונטערט, אז אין אפאר חדשים ארום האט ער פארבייגעהען דינ אקוק געטהאן אויף זיך אין שפיגעל, דערזעהען אפאר באקען - און האט זיך אליין ניט דערקענט...

צו אינו אין חדר אריין איז נישט אריינגעקומען קיינער, אחוץ דער דינסט מיט עסענווארג. מירן פרינציפאל איז נעלמען געווען אין דער- היים און די בעל הבית'ע מיט די שליסעל האט געהאט צו טהון טאג ווי נאכט מיט'ן מילכיגס און מיט די קריגלעך און האט ניט אריי- געשמעקט צו אונז, מיר האבען דאס געלעבט באמת אונטען טאג, גע- ווען פראנק און פריי, נישט געהאט אויף זיך קיין שום עול פון קיין שום זאך און פון קיין שום מענטשען-ממש אונזערן!

נאר איין מאל האט מיר דער פרינציפאל א חאפ געטהאן:

— נו? ווי אזוי לערענט ער?
— אויסגעצייכענט! — זאג איך און פארקרום זיך ניט אפילו.
— איז? וואס האב איך אייך געזאגט? — מאכט ער צו מיר און איך וואונדער זיך ווי אזוי איך קוק איהם גלייך אין די אויגען אריין...
אין דער דאזיגער שטוב, וואו איינער האט גענארט דעם אנדער- רען, וואו אלע האבען געפאלשט, געזאגט ליגען, וואו דער שקר איז געראנגען אויבען אויף, געשוועבט, זיך געלאזט הערען אין דער לופט, - אין דער דאזיגער שטוב האט מען געקאנט זיך אויסלערנען זאנען א ליגען.
(פארשטעלונג קומט)

אבער זיין מיינונג האט ארויס געווארען שטארקע ויכוחים. אברהם יעקב סלוצקי, דיר אויגאוויצקי און אנדערע דעלעגאטען האבען געזאגט, אז דער מזרחי האט דעם צוועק מער גיט ווי צו אנטייערן צווישען פאר-מע. אבער ער דארף נאר גיט טון צו פארשטארקען דעם דת, דען צו דעם צוועק פון מחזקים זיין צום דת האט מען איהם גיט געגרינדעט. זלמן גורלאנד און דער שריפטשטעלער וואלף יעבץ און אנדערע האבען אבער געוואלט, אז דער מזרחי זאל דוקא צוגעמען צו זיך אונזלעכע אגודות, וואס האלטען זיך שטרענג פרום מיט אלע סיצעלעך. זיי האבען זעהר בעדויערט, וואס עס קומען וועגן פרומע און ווילען נאר ארויסטרייבען די פרומע פון מזרחי. מען האט זיך א לאנגע צייט גע-קריגט, ביז מען האט געמאכט א פשרה, אז דער מזרחי צווינגט גיט די אגודות, מען זאל דוקא מאכען חברות פון ישי"ס לערנען א. ז. ו. אבער דער מזרחי מעג דעמאנען די מזרח'ישע אגודות דעם גנצען פון א זעלכע חברות.

הרב יצחק נוסענבוים האט געשפראכען וועגען די פארשידענע געגנער און די פארשידענע טענות און ער האט אנגעגעבען דעם אויפן ווי אזוי צו ארבייטען ענטגעגען די געגנער. ער האט געראטען, אז מען זאל זעהען זיך סטארען, צו מאכען א ציוניסטישע ישיבה. כדי צו ערציהען רבנים, וואס זאלען קענען זיין טאקי די אמת'ע פארשטע-הער פון יידישען פאלק.

דיר אויגאוויצקי פון ארעסא האט אנגעגעבען די מיטעל ווי פארגרעסערען די הכנסה פון מזרחי, ער זאל האבען געלד, מיט וואס צו ארבייטען.

א ווארעמע טעלעגראמע האט מען אפגעשיקט קיין וויען צום דאקטאר הערצל, מען האט אויסגעקליבען זיין ארגאניזאציע-קאמי-טעי, וואס זאל אויסארבייטען דעם פראיעקט, ווי זאל זיך פיהרען וויי-טער דער מזרחי, אין פערזעלעכע צו די אגודות און די אלגעמיינע

פארט'שרים, איבער 20.000 פרומע יודען זענען געווארען ציוניסטען און פיעל ארגעמליכע געגנער, אהן קונצען, וואס מיינען גיט קיין שלעכטס, נאר זיי האבען גיט פארשטאנען דעם ציוניזם, זענען יעצט צוגעשטאנען צו די ציוניסטישע בעוועגונג. 210 ציוניסטישע אגודות האבען אנגענומען דעם פראגראם פון "מזרחי" און שטענען מיט איהם אין פארפיהרונג, דארונטער געפינען זיך 84 נייע אגודות, וואס דער מזרחי האט זיי געגרינדעט. צו די מזרח'ישע אגודות געהערען 11.000 מיטגלידער, וועלכע האבען שוין אפגעצאהלט איבער 10.000 שקלים אין די צענטראל-קאסע אין קיעוו. דער "מזרחי" האט אויף שטארק אנטיירט פאר דער באנק. דעם נאציאנאל-פאנר און אויף פאר דעם אנדערער קאמיטעט, אויף פאר אנדערע ציוניסטישע אינסטיטוטען. דער קאמיטעט פון "מזרחי" האט ארויסגעשיקט 6 צירקולארען, וועלכע מען האט צעשיקט אין רוסלאנד און אין אויסלאנד אין איבער 20.000 עקזעמפלארען. מער אלס 2000 פרוינאט-בריו האט מען צעשיקט.

דער "מזרחי" האט אויף געזעהען, אז די מזרח'ישע אגודות זאלען פארשטארקען דאס לערנען פון תורה, תלמוד און יידישע געשיכטע, 126 חברות האבען זיך געבילדעט אין דער צייט פון א יארה, צו לערנען ש"ס, משניות, ש"ע, תנ"ך און יידישע געשיכטע.

דאנק דעם "מזרחי" האבען זיך געגרינדעט אויף ציוניסטישע אגודות אין אויסלאנד, אין דייטשלאנד, ענגלאנד און גאליציע.

הרב הגאון ר' שמואל יעקב ראבינאוויטש, א מיטגליד פון אקציאנס-קאמיטעט, האט געזאגט האלטען א געפערט וועגען די פארשידענע געגנער, און ווי אזוי שוואכער צו מאכען די התנגדות די געגנערישע קראפט, אבער דער רב האט וועגען זיין קראנקהייט גיט געקאנט פארהערן, וואס דאס האבען בעדויערט אלע דעלעגאטען. דער פרעגער רב, דעם ליידער רבס א זון, האט גערעדט וועגען דעם חנוך ביי די פרומע קלאסע און דאס פארהאלטען זיך צום מזרחי,

שירדוכים

(א שמועס).

א.

- וואס איז א שירדוך?
- ווער ווייסט דאס נישט?
- ווי אזוי ווערט א שירדוך אויסגעפיהרט?
- רירד א שרדוך, וואס שלעפט צוזאמען א וואנט מיט א וואנט — דאס ווייסען אפילו קינדער אין די ווייגען.
- וואס ווערט פון א שירדוך?
- נאר נישט אדער א חתונה, דאס ווייסט אויך יעדער נאנט גוט.
- צי ווייסט אבער יעדער, ווי דאס ווייסט אזוי שירדוכים טון און אזוי חתונה האבען?...

מיר קענען דאס אלעס צו גומ, בעסער ווי א פרומער יוד-אשרי יושב"י, מיר קוקען אויף דעם אלעס פון אונזער געפארענהייט אן. דאדורך דאכט זיך אונז, אז דאס אלעס מוז ויין פונקט אזוי, ווי

למשל, דאס וואס מיר זעהען אויף אלע טאג, אז די וון געהט אויף אויף מזרח און געהט אונטער אויף מערב... זאלען מיר זיך אבער א וויילע פארשטעלען. אז מיר ווייסען נאר נישט פון די הינע מנהגים: מיר זענען געקומען פון יענער ווייט סמבטיון, אדער פון אונטער די הרי חשד און מיר האבען אכסניא ביי א יוד, וואס האט ערנואכטענע קינדער. מיר זעהען, אז פון פריה-מארנען ביז שפעט ביי נאכט פערמאכט זיך די מיר נישט, איינער קומט נאך דעם אנדערען, מען סוף'עט זיך מיט דעם בעל-בית, מיט די בעל-בית'טע, מען שטעהט שטילערהייט, מען ווירעלט זיך אפילו אויך.

— גולן, רוצה! — הערען מיר איינצעלע ווערטער — איך מיט איהם!...

— נאך הונדערט, צוויי-הונדערט רובל!

— געפעלט אייך נישט דער, האב איך איין אנדערען, נאר א פינגעל!

— אבער געלד!

— נאר איין אנטיק!

— א גרויסער מאן! עס פאסט פאר אייך נישט?

— עס שטעהט אייך נישט אן? ווער נעמט איהר?...

אט אזוי האט זיך געענדיגט די ערשטע יעדליכע אספה פון "מזרח", וועלכע געהט אריבער שוין אין דער געשיכטע צום אנדענקען, פאר די צוקונפטיגע צייטען און דורות.

יעקב מורנו.

בריה פון ליטא.

ביאליסטאק, איינע פון די גרויסע ליטווישע יודישע קהלות, פרוכט געהט דארטען אין דער פריה אויסן שוהל-הויף, וועט איהר זעהען ווי דער מסחר מיטן דאוונען קאכט. ים קערט זיך א וועלט, און א סיער פיגור יודען נעמען און רייסען די דירעקטער מיט אונז סאךט פארשלאגן: רבי יוד קומט צו מיר, ביי מיר זענען שוין פארהאן ניין מענטשען, איהר וועט זיין א צעהנטער.

ביאליסטאק, איז איינע פון די גרעסטע שטעט אין דער ליטא און פון דעסוועגען קענען זיי נישט אויסהאלטען די שמשים פון דער גרויסער שטאדט-שוהל און פון די סיער קהל-שטיבלעך, וועלכע געפינען זיך ביי דער שוהל. זייער איינציגע פרנסה זענען די "יאהרצייטען", וואו זיי האפען גאנצע זעכס אדער צעהן גראשען, און דאס איז זייער איינציגע הכנסה, וועלכע זייער פערליבטע ערלויבען זיי צו האפען דאס הייסט, זיי מענען בעטלען וויפיל זיי ווילען און קענען, און "דערפון", האט מיר איינער פון די שמשים דערצעהלט א קרעכין טוענדיג, "דארף איך נאך צאהלען וואקער דעם רבין, וואס לערענט מיט "זיי" ביי מיר אין קהל-שטיבל".

— קאן דאס זיין, אז אין אונז שטאדט זאלען די שמשים קיין אנדערע הכנסה נישט האבען און מיזען נאר אויסקוקען אויסן "מאכען"? און וואו זענען די גבאים? זיי פערשטעהען גאר נישט ווי זען אונז בעטלען איז?

אט זענען זיי!

פיעל הונדערטער יאהרען האבען מיר מיט אונזערע שידוכים אפנים ווי אמת'ע משוגעים, אדער נאך ערנער: ווי אונמאראלישע מענטשען...

פאר עטליכע יאהר איז פארעקומען פאר דעם סענאט אין פעטערסבורג אזוי א משפט: א שדכן האט אויסגעפירט א שידוך, און דוקא א רייכען בלויז שדכנות-עלד, ווי דער מנהג איז, האט בעטראפען שטענע הונדערטער, דאס פאר-פאלק איז אבער בנהוג, דעם שדכן נישט ווער דאנקבאר געווען און האט איהם דאס שדכנות-עלד נישט געוואלט בעצאהלען. דער שדכן האט אנגעקלאגט אין איין געריכט (סוד) — פארשפילט, אין צווייטען — אויך פארשפילט, איז ער גענאנגען צום סענאט.

ווייט איהר וואס דער סענאט האט גע'פסק'עט?

א חרפה און א בושה...

שדכ'ענען — האט דער סענאט ערקלערט — דאס הייסט ווירקען גייסטיג אויף איינעם, אז ער זאל חתונה האבען מיט איינער, אדער פערקערט — איז אונמאראליש, א משג'הרע, חתונה האבען פרויך מען פון ניין אייגענעם רצון און נישט דורך דעם, וואס איין אנדערער שטעלט פאר, אדער דערצעהלט, און פאר א משג'הרע קאן מען נאך די געזעצע קיין בעלאהונג נישט פארעכען!...

ארגאניזאציע. מיטגלידער פון די קאמיסיע: הרב גליקסבערג, בראמזאהן, אסתרזאהן, מורנו און משה פהן. ווייל עס איז געווען שוין שפעט, האט מען דעם פראיעקט אנגענומען אהן ענדערונג. א קאמיסיע האט רעוידירט די קאסע-רעכנונג, וועלכע איז אויך געווארען פעשטעטיגט פון דער אספה, נאכדעם ווי די דעלעגאטען זענען געווען שוין אפגעמאדטערט פון דרייטעניגע ארבייט, אהן איין אויסהער כמעט, האט מען ענדליך געמאכט די וויפארעם צום קאמיטעט, וואס דארף פיהרען די צוקונפטיגע ארבייט, די מיטגלידער פון אלטען קאמיטעט האט מען איבערגענייט אויסגעקליבען און צוויי פרישע מיטגלידער האט מען נאך צוגעגעבען, דאס זענען: הרב קאנואלטי פון וואלאצלאוועס אין פוילען און בראמזאהן פון קאנווא.

מען האט געשלאסען די אספה 3 דעם זייער ביי נאכט און מען האט געהאלטען ביים שליסען ווארעמע רעדען פאר דעם ציוניזם און זיינע הויפט-פיהרער און דער וויצע-פרעזידענט הער פינגעס האט געזאגט די לעצטע ווערטער און האט געשלאסען די ערשטע "יחד-ליכע אספה פון "מזרח". א גרויסען "יחד" האט דאס ארויסגערופען ביי אלע געסט, מען האט געזונגען ציוניסטישע לידער און מען האט נאך גערעדט אויף העברעאיש ביז שחרית, די קאמיסיע, וואס האט איינגעארדנעט די אספה מיט די "שיינאס אין דער שפיצע האפען זייער ארבייט ווער גוט אויסגעפיהרט און די דעלעגאטען האפען געהאט אלע בעקוועמליכקייטען.

די לידער ציוניסטען האבען נאך געמאכט א באנקעט, די מ'שען זענען געווען בעדעקט מיט פרוכט און פרייט-וויין (א בעווייזערע מתנה פון "פרייט" צו דער אספה) און מען האט געהאלטען רעדען און "טאאסטען" פאר דעם גליק פון יודישען פאלק, פאר דעם געזונט פון די הויפט-ציוניסטישע פיהרער און פאר די אייביגקייט פון דער יודי-שער אמונה.

פון דעם ערנסטקייט אויף די פרייטער, בשעת דעם טענהן, פון די מינעס, פון די פונקטליכע איינען, פון דעם ווארפען מיט די הענט וועלען מיר פערשטעהן, אז דא האנדעלט זיך אין ווער א וויכטיגען עסק, וואס וואלטען מיר אבער געזאגט, ווען מיר וואלטען געווארט געווארען, אז דא געהט נאר אין א שידוך?...

— רבוננו של עולם! — וואלטען מיר א נדאי אייסגעשרינען — הויבן? צוויי מענטשען זאלען זיך פערבינדען אויף אייביג צוזאמען צו וואהנען, צוזאמען צו לעבען, צו טיילען זיך גלייך מיט אלעם: פריידען און ליידען, פערנעניגען און צרות; נאך מעהר: ווי אין חומש שטעהט געשריבען: "לבשר אחר" — איין קערפער, איין מענטש און אפילו נאך מעהר: זיין "טאטע-מאמע" פון איינע און די וועלכע קינדער, וואס וועלען אריינגעראטען אין טאטען אדער אין די מאמע אריין, דאס הייסט, אז יעדער חתן און יעדע פלה מוזען פאראויס בעשטעהן צו האבען קינדער ווי יענער צד, און אזא ענין, וואס איז פיעל וויכטיגער, ווי אלע אנדערע ענינים אין לעבען, ווערד אויסגעפיהרט, ווי א געוועהנליך געלד-געשעפט, דורך דינגען זיך ווי ביי א קוה פארקויפען, דורך ווילד פרעמדע מענטשען, וואס מעהר ווי די משפחה אינטערעסירט זיי נישט!...

אבער נישט נאר ביי מענטשען, וואס וואהנען אונטער די הרי חשך, נאר אויך ביי די, וואס מיר וואהנען מיט זיי צוזאמען שוין

פון עמור: פאר וואס? דער בעל-תפלה איז דאך א גאנץ אנשטענדיגער מענטש, א מרוצה לקח! איז אים אפער אליין, דעם גבאי, האט ער זיך פארנעמען פאר אפגעבען, און דערפאר איז ער נישט קיין שליח צבור אים ראש השנה; אזוי וויל ער.

נאך א געוויסע וואך, זאגט מען, האט דער גבאי געקאנט: ער האט געקאנט אנצעפען ביאליסטאק זיינס א גוטן ברודער פאר א מגיד, און האט אים ביאליסטאק מיט זיינע אינטריגן צו דער קאנטשען די מחלוקות און קריג אין שטאדט, וועלכע ער האט אפגעוויפן, און פאר אים, ווי פאר זיינעם "א מענטשען" האט ער שוין געקריגען פון וואנען שכירות צו צאהלען, און עפונדערקייט; פאר וואס? ווייל די גאנצע שטאדט איז געווען דאנעמען!

אשען ביסל צרות האט די שטאדט אריבער געטראגען און טראגט נאך איצט פון דעם גבאים גוטען ברודער: עס איז נישט צו פארזינדלען, אלעס פארגעקומען, מעי האט ארעסטירט, מענטשען זענען אין אסטאג געזעסען, און אייניגע האבען דערפון געליטען און זעהר א שלעכטען סוף געהאט.

פאר וואס טון עפס נישט די "בעלי-בתים" און שטענען פון ווייטען א זעלבסטע צוועגענדיג? ארשט זיי דאס נאר נישט, וואס עס טוט זיך אין זייער שטאדט-שוהר?

די בעלי-בתים זענען פאריאנט, פארדרייט מיט דער זינדלער פונקט; די גבאים און גבאים זאגען, אז עס שטעהט זיי נישט אן אפילו דאווענען אין שוהל, דארטען וואו "אזא עולם" דאווענט, און מיט אזא בעל-הבית'ישען גאנג, ווייסט טאקי דער גבאי ווי זיך צו בענוצען, און טוט וואס ער וויל.

חליטא.

מאראליש, אדער געלד-פרעסער, וואס וויער גאנץ לעבען איז מעהר נישט ווי געלד, און דעריבער ווערען אויך שידוכים ביי אונז נע-שלאסען נאר דורך געלד און מעקלערס, וואס פארדינען דעריבוי געלד. מיר ווייסען פארקערט, יודישע צניעות האט געבראכט דערצו, אז בחורים און מיידלעך, אדער פשוט זכרים און נקבות זענען געווען און זענען נאך היינט זיידן אין פיעל ערטער ווי צוויי בענוגערע וועלטען, וואס איינע קומט נאר נישט צו דער צווייטע; און דאדורך אז מען האט געוואלט די צוויי וועלטען צוזאמען ברענגען, האט מען געמוזט האבען פערמיטלער, דעריבער אויך האבען דעם עסק גע-שלאסען צווישען זיך, נישט חתונה אלא, נאר מענטשען פון איין וועלט: מחותנים, און אז שוין יא מחותנים, דאס הייסט עלטערן פון ביידע צדדים, פאר וואס זאלען זיי נישט זעהן מאטעריעליש זייערע קינדער צו פארוארענען? האט מען טאקי מעהר געשמועסט פון געלד ווי פון דעם קרן...

דאך אבער, חוץ דעם, וואס די צוויי וועלטען האבען שוין פאלד אויפגעהערט זיך פרעמער צו זיין, מוזען מיר אויך געדענקען, אז וואס צו — טיג אויף כבודות? — ווי די וועלט וואס: צו פיעל צניעות ברענגט אויך מיט אונמאראליש לעבען, מיר קענען אויף דעם ברענגען טויענדער דאיות פון אונזער אייגען לעבען — מיר וועלען

א שבת אין דער פריה נאך שחרית, פאר קריאת התורה, געהט צו א יוד צום ארון הקדש און בעמט מיט א וויינענדיג קול זאגט ער: "יידען איך בין מעבב הקריאה; העכער ווי דריי חדשים, אז דער גבאי האט מיר שוין קיין שכירות נישט געגעבען, איך האב קיין פרויט נישט אין שטוב; יידען האט אויף מיר רחמנות, איך האב שוין קיין משפוח נישט וואס צו פערזענען".

דער יוד וואס בעט "רחמנות" אויף אים צו האבען, דאס איז דער אונטער-שמש; (דעם אויבער-שמש איז ערלויבט צו מאכען גע-שעפטען מיט'ן דאוונען) ער בעמט א שכירות פון גאנצע דריי רובל א וואך, און דאס איינציג "זאל אים נאט העלפען".

הערענדיג די רעד פון שמש, וואס איז מעבב הקריאה, ענפערט נאך איינער א יוד, וואס שטעהט אויף זיין ארט און רעדט דאס בעמט פאר זיך ווייל ער שעמט זיך: "און איך האב שוין לאנג נישט וואס צו לעגען אין משפוח; דאס ווייב בעט אויף חיונה, דער כאר פארן זינגען און דער גבאי ענפערט, אז ער דארף קיין חוגים נישט.

עס פלייבט ביים עולם אין שוהל, אז נאך שבת דארף מען געהן "אויסרעדען" דעם גבאי, ער זאל אזוי נישט פיהרען, מען בעמט אים דאס ספר תורה און מען לייגט.

דער שוהל-גבאי אבער, דערצעהלט מען, איז אזא מענטש, וואס האט ליב צו פיהרען ווי ער וויל, אים העלפט "אויסריידען" ווי א טויטען פאנקעס! זייט ביאליסטאק האט אים דערקענט איז נאר מחלוקת און קריג אין שטאדט; אויף די פלי קדש איז ער אין בעס, ווייל זיי געבען אים קיין פאר דעם אפ, און דערפאר רעדענט ער זיך מיט זיי, און וויל קיין שכירות נישט געבען.

עס זענען שוין געווען א זעלכע מעשים, אז די פאליציי האט האט זיך געמוזט נעמען צו שלום מאכען, אונזער גבאי אליין האט ראש השנה צו מעריב אריינגעפירט פאליציי צו נעמען דעם בעל-תפלה

בבן, מיר, וואס מיר האבען שוין פיעל הונדערטער יאהרען איין אונגעהויערע מוסר-ליטעראטור, האבען זוכה געווען, אז אנדערע ווייזען אונז אויף, אז מיר זענען נאר אונמאראליש!...

דאס גרונטע איז, וואס זעהר פיעל וועלען דאס אלעס זיך נאר נישט צום הארצען נעמען, אפילו נישט פערשטעהן, פערקערט, נאך אלעס וועט מען ערשט פרעגען א הארבע קשא:

— וואס דען? מען זאל זיך אפשר נאר אליין שרייבען?

— אבער גוואלד! ווער דען אז נישט אליין? מיר ווייסען נישט ווי שלעכט א שותפות איז אפילו ביי א פשוט געלד-עשעפט, מיר ווייסען נישט ווי שלעכט עס איז שכנות צו וואהנען, און אזא מין שכנות, אזא מין שותפות — זאל קענען געמאכט ווערען דורך פרעמדע?!

מיר האבען פון אנדערע זיך אויסגעלערענט גלויבען אן שדים, טאטערס, ציגיינער, בשוף-מאכער, עני-הרעים און נאך טויענטער אנדערע פייע וואס, אבער דאס וויכטיגסטע איז לעבען — נישט!...

מיר ווייסען נישט פון וואנען דער ארט שידוכים-טון וואכסט, עס איז נישט אזוי אין גאנצען ווי אנדערע מיינען, אז מיר זענען אוי-

וואס ס'טרעפט זיך.

פון

מ. י. ברויזשקין.

ס'איז אמאל געווען א יוד, וואס האט געהייסען רב זנביל, רב זנביל איז געווען א גרויסער עושר און האט געהאט קינדער און קינד'ס קינדער, וואס זיי לעבען נאך ער חיים אין ליפאוועץ און האנדלען מיט וואטען פון מרחקים. דער טעם פון וואטען איז, ברי מע זאל זיך דערפון מאכען צום ווינטער א וואטאווע לייבל, דעם יונגל, וואס געהט אין חדר א ריין וואטאווע מאיסקעס און דער פלוגניץ'ס אלליין א וואטא-ווע קלייד. אז מע איז א גנדי, אז סע נאנט ביים הארצען און מע מוז דאך האבען א שטיקל טולוס, ברי גיט ארוםצוגעהן גלאט קאפן, גייט מען אויפן ביים קאלנער פון בורגום און אין די סעדרעשקע פאלעס א פאם פוטער און פון אונטערן שאט, שאט, א פלייצע פון גאלע ווא-טען. וואס איז אייך דער חלוק, אבי יענעם איז ווארעם.

שטעלען מיר די וואטען אויף א זייט און קענען מיר צוריק צו אונזער רב זנביל.

הייבן מיר אן פון אנהייב. נאך איידער רב זנביל האט געהאט קינדער, איז ער געווען א סך יארען א חשוף גנים. אין פלוג איז עס איין עולה פונ'ם רבנו של עולם; וואס האט ער צו רב זנביל'ן? א דאס פלעגט טאקי זיין ווייב חנה רייזל צו וויינען פאר גאט. ווי אזוי זיי האבען דערנאך יא געהאט קינדער, אט פון דעם וועט די דאזיגע מעשה דערצעהלען. אז דער לעזער וועט דאס איבערלייגען און וועט גיט זעהן, אויפן דאנען איז געדרוינגען השגחת הפורא, בין איך גיט א יוד, וואס טראגט בארד און פאות.

רב זנביל איז געווען דער ווען פון בעריל טאפעס. א קאל, אז בעריל איז נאך געווען א וואסערפיהרער, האט מען איהם גערופען בערצי און מען איז מיט איהם געווען א פיסל מחולק, פאר וואס זיינע

עמער רינען פאר וואס ער, ראגט גיט קיין וואסער פון דער ווייטער קרעניצע. אז ער איז אבער שפעטער געווארען א בעל הבית און האט גאר גענומען דאס אנדערע ווייב, א יודענע מיט שקל און א שטיק גבאיטע, איז ער געווארען אויף איינקאל בעריל טאפעס. טאפע האט זי געהייסען, וואס האט איהם געשטעלט אויף די פיס. און איהם גיט געלאזט רינען, ביז ער איז גיט ארויף פון אונטערן אין בית המדרש, וואו ער פלעגט צו דאוונען און האט זיך געקויפט א שטאנד אין שפיגעל-פאנק צווייטען גרויס לאקש אונטען שטעלעקעס. גרויס לאקש האט פייגט געהאט גוטע שטעלעקעס פחיתות דאסווער און פארקערט איז געווען גוטע שטעלעקעס א דם שונא גרויסען פון פמיר אן. אזוי האט זיך איינליכער ביי זיך געפרייט, אז יענער וועט האבען א שכן א נראפען יונג. בעריל טאפעס האט געקוקט אין סדור אריין ווי א האהן אין בני אדם אונטער איז געקומען אהיים, האט ער אויסגע-לאזט דאס הארץ צו איהר, וואס מוז איהם די שטענע יודען. טאפע האט אבער גיט ליב געהאט א סך צו רעדען. דעמאלט איז שוין זנביל געווען א יונגל פון צעהן יאהר און אז זי פלעגט איהם צו געבען א גלעט, האט זי ביי זיך געמיינט, וועהניג, זיי גיט אזא בור ווי דיין טאפע.

אז ער איז גרויס געווארען, האט חתונה געהאט און האט אן-געהויבען צו האנדלען, האט זי נאך דערלעבט, אז מען האט איהם גערופען זנביל און גיט מעהר זנביל בעריל'ס, א פנים מען האט דאס פארקעסען און ער איז שוין געווארען א יחוס עץמו.

צו וואס זאל איך מאריך זיין? זנביל איז שוין א יוד פון פער-ציג יאהר, זיצט אין מזח-פאנק און האט שוין געקריגען דעם גאטען רב זנביל, א שטיק עושר איז ער שוין דעמאלט געווען, האט'שע ער האט גיט געהאט א סך געלד. ליפאוועצער גנדים האבען אלע גיט וואס דער פסוק מיינט. אבער לייטש זענען זיי, דאס קען קיינער גיט "ל'קענען.

אמת, ביי יודען איז טאקי ווייניגער מחלוקת'ן צווישען מאן און ווייב, ווי ביי אנדערע. אבער צי שטאמט דאס פון דעם, וואס די שידוכים ווערען געטאן דורך שדוכים? עס זענען פארהאנען אנדערע סבות דערצו. די פושה איז ביי יודען גרעסער, הארעווען אויף גרויס מוז מען שווערער, מען האט שטוט קיין צייט נישט עוסק צו זיין אין עפ'ים אנערש... שטעהענדיג אין קלייטל, אדער זיצענדיג ביים ווארשטאט שיטען זיך טאקי מויטע קללות, און פרעמד איז זיך טאקי מאן און ווייב פיעל מעהר ווי ביי אנדערע, וואס טון שידוכים נאר פון זייער אייגענעם רצון. ווער'איה: ווען און איבער וואס מאכען זיך דאס רוב מחלוקת'ן צווישען יודישע פאר-פעלקער? - באלד נאך דער חתונה - אין די חדשים, וואס הייסען ביי אנדערע, ויסע - איבער עטליכע פאר רובל, וואס דער שווער האט אפגעריסען פון דעם גרן, איבער איין קלייד וועניגער צום אויסשטייער, וואס דאס ווייבל האט געהאט, איבער א קענע-רע מתנה, א. ד. ה. און דאס הייסט ביי אונז גוטע וויגים!!!

יעדע קויפט.

זייראל.

נאך אפשר אמאל דערפון שמועסען - איצט אבער מיינען מיר זיך בענייגען לאזען מיט דעם ענין, וואס מיר געהאנדלט איצט - דעם ענין פון שידוכים.

מיר זעהען אלע גוט, אז דאס צו פיעל ציניעות האט אונז גע-בראכט דערצו, אז מיר האבען חתונה דורך שדוכים, וואס שלעפען צוואמען, וואואנט מיט וואואנט, צוויי גאנץ פרעמדע מענשען, וועלכע עס וואלט קיינמאל אויף די געדאנקען נישט געקומען, אז זיי וועלען א קאל איינס דאס צווייטע אזוי נאהנט זיין... די שדוכים ברענגען אויך דערצו, אז מיר טון שידוכים מיט די קינדער צו פרייה, מחותנים און חתן-בלה האבען פיעל מאל צייט צו ווארטען, און ברויכען זיך נישט צו איילען. האט אבער דער שדוך קיין צייט נישט, ער ברויך צו פאר-דינען, בכח ארבייט ער אזוי לאנג, ביז ער פועל'ט, אז מען פאכט חתונה א טאכטער צו זינג מיט א בחור, וואס איז נאך פון מיליטער נישט בעפרייט און ווייסט נאך נישט ווי אזוי א גראשען צו פארדינען. דער שדוך געהט זיין שדוכות-געלד און חתן-בלה ליידען ווי לאנג זיי לעבען...

- אין דאך לעבען יודען בעסער מיט די ווייבער, ווי אנדערע, וואס שדוכען זיך אלליין - וועט מיר נישט איינער געפערען.

צו געמאכט, און די אלע אומגליקליכע געשעות, וואס קומען אפט אריין אין קליינעל, ווער אנווארמען זיך, ווער אפרוהען א ביסל די קראנקע אויסגעמושטעטע פיס, ליגען שוין לאנג ערגעץ אויף די בויגעמעס אדער אין די קעלערס.

די גאלטענע וועלט, וועלכע איז דאכט זיך געבויט אויף שוין שווערע, וועלכע ארבייט אזוי שיכעריש, ווערד דאך ענטשלאפען נאך האלפער נאכט און דאס קליינעל רוקט אויף א צינד, בדי עס זאל מארגען פון גאנץ פריה ביז 11 ביינאכט ווייטער קענען אריין געמען אין זיך די אלע אומגליקליכע, הונגעריגע און שלעפריגע.

עס איז פינסטער, אין א ווינקעל צאנקט דער "גד תמיד".

הינטער דעם עמור זיצען צוויי מענטשען שטארק פערטראכט.

די צוויי זענען ברידער און האבען איצט איין עגן, איבער וועלכען זיי האבען שוין סיעל געטראכט, און וועלען נאך לאנגטראכט מען, וואס מער זיי טראכטען ווענען דעם עגן דאס מער ווערד איינער מכה-שחורח'דיגער און דער צווייטער פערקעהרט — פרייהליכער.

דער עלטערער ברידער איז א מעניש, וועלכער איז דורכגעגאנגען אלע שבועה מרחי גיהנם, ער האט שוין, ווי מען זאגט, איבערקעמאן פל גבולות פרו: ער איז געווען א שוחדט אין קאנוקאז, א מלמד אין וואלין א פארדראט'טיק אין קרים, א מעהל קאמיסאנער אין ווארשא; נאכדעם א שדכן, א חזן, א קארעספאנדענט אין א יודישער צייטונג און פון די אלע גליקען איז ער נאר לסוף געווארען נישט אין דעם קליינעל, וואו ער זיצט. זיינע אומגליקען אין לעבען האבען איהם געמאכט פאר א מען-שען-פיינד. עס ווייזט זיך איהם אויס, אז אלע יחזקים, קלמדים, קאמיסאנערען האבען איהם, וועלכער פארשטעהט מער פון זיי אלע, בעגנזל'ט, ווען ער זאל גאר קענען וואלט, ער מיט פערקעניגען ביי יענעם צוגעהערען, ווארען עס איז גאר נישט יענעם, ער וואלט גאר אפגענומען זיינס, ער האט אויף פארגעניגען, אז ער זעהט, אז יענער ליידט, אונזער שמש איז ווי מען רופט דאס היינט ארעאליסט.

דער יונגערער ברידער איז פונקט דער היפף, ער קוקט גאר אויף דער וועלט מיט אנדערע אויגען, איהם קומט אויס, אז אלע מענטשען זענען גוט און פרום, גו יעדער מענטש דארף לעבען פאר יענעם מער ווי פאר זיך. האט איהם עמיצער געטאן א מאל א רעה, האט ער אויף יענעם קיין שוואג, ער איז אויף איהם מלמד זכות, מן הסתם האט ער עס געמוזט אזוי מוין, האט יענער באמת געווינדט, איז דא א שופט צדק, וואס נעמט איהם דערפאר געשטראפען, פון קנאה איז ער ווייט. גימקעל איז רייך, זיכ פארדינט א סך געלט, האט האט זיי געהאקטען, מן הסתם האבען זיי דאס פארדינט, אויב נישט אין זייער אייגענעם זכות, איז אין זכות אבות; איהם פערלאזט גאט אויף נישט, ער פארדינט גיטט סיעל, ווייל ער דארף נישט סיעל, גאט גיט, קעלט נאך די קליידער נאך, יענע זענען גרויסע בעלי הוצאות שיקט זיי גאט צו מער פרנסה, ער דארף גאר 22 גראשען א טאג אויף מיטמאג, 15 גולדען א חדש פאר קוואטיר און נאך א 10 גולדען א חדש אויף אנדערע הוצאות, שיקט איהם דאס גאט צו, ער האט זיך נישט אויף וואס צו פערקלאנגען. און בכלל איז גיט די וועלט דער עיקר, גאר יענע וועלט.

וואלט רב זיביל געהאט קינדער, וואלטען איהם גאט און לייט מקנא געווען. מוז ער זיין א חשוף בנים. אז עס זענען אנוועק געגאנגען צעהן יאהר נאך זיין חתונה און ער האט קיין קינדער נישט געהאט, האט מען אנגעהויבען שמועסען אין שטאדט: מסתמא נעמט ער זיך נישטען און נעמט נעמען איין אנדער ווייב. רב זיביל איז אפילו געווען איין געהליכער יוד און איז קיין מאל נישט עובר געווען אויף א דין. א דא אפער האט ער געמאכט א קנייטש, און אזוי זענען ווידער אנוועק געגאנגען עטליכע יאהר.

ויהי היום, איז געקומען א רבי איז שטאדט אריין, דער סאטמאר-גער. אויף האב געהערט, יודען זאגען, ס'איז נישט געווען דער סאטמאר-גער נאר דער קארשעווער, ר' משה'לע קארשעווער. וואס זשע איז געווען אז דער רבי איז געקומען? יודען זענען געלאפען און האבען געגען פון פרייזות, רבי זיביל איז אויף געגאנגען. ביי אזא נאך זאגט מען דעם רבי'ן צו חיי מאל חיי און מען האט א מופת. נעמט איהר פערקענען: אדריבא, זאג צו וועל איך אייך זאגען בסוד, אז רב זיביל האט שוין נישט איינמאל צוגעזאגט, מיינט איהר חס ושלום, ער האט נישט אמונת צדיקים; אמונת צדיקים האט ער נא, אפער ער זאגט זיך: סוף כל דבר: אל תהי דחוק את השעה, אז דער אויבערשטער וואלט וועלען דיר געבען א זון, וואלטט דו געהאט א זון, וואו ראי, אז ס'איז געקומען דערצו, האט ער געהאט נישט איינעם נאר פינף. וואס זשע סאכט ער ביים רבי'ן? דער רבי האט איהם געשיקט רופען און האט געזאגט: זיביל, אייד מוז האבען קינדער, אז דו האסט עס נישט זוכה געווען מיט דער, וועסט דו זוכה זיין מיטן צווייטען זון. רבי, איך לעב שוין מיט מיין ווייב אכצען יאהר. — איך הייס דיר!

איך וויל אייך דערצעהלען בקצור, רבי זיביל האט זיך געמוזט נישטען מיט חנה רייזלען. ער האט נאך געוויינט ביים רב אין יטוב. — אז ער האט געמאכט תנאים מיט זייער א קרובה, איז שוין געווען אנוועק געגאנגען דריי חדשים נאכ'ן גט. דער מחותן האט דוקא געוואלט מיט פלי זמר און באדעקענס, מיט אכע פישטאווקעס. מאלט אייך אויס, א יוד פון איפער פערציג א חתן! אז דער רבי אפער זאגט: געס א מיינל. וואס מוט גאט? דארף די בלה שטארבען פאר דער חופה ווייט איך? צוגעקיהלט, יודישע זאכען. נאך שלשים האט ער זיך גע-נומען טראכטען: זיביל, דאס איז מן השמים. ער איז אריבערגעפאה-רען אין יענער שטאדט אריין, וואו זיין ווייב חנה רייזל האט געוואהנט ביי א שוועסטער און האט מיט איהר צוריק חתונה געהאט. א זיבעטל איז געווען דאס ערשטע קינד. דאס אנדערע איז געבארען אין אן-דערמאלפער יאהר ארום. אזוי זענען זיי געמוסטען אכע פינף, איינער נאכ'ן אנדערען.

פון לעבען.

(ערצעהלונג).

ווארשא. אין ליטווישען קליינעל אויף גאלעווקעס איז קאלט, שמוציג און שטיל ווי אין א קבר. עס איז שוין בעסטע קינדער נישט דא. דער זייער האט שוין לאנג געקלונגען 11, דער מויער איז שוין

אויס איז יענע וועלט גלויבט ער שטארק אויף אלץ וואס נאכט פונעם לייט זאגן איז ביי איהם קודש.

קורץ דער יונגער פרידער איז וואס מען רוקט היינט איין איבער אלעס.

אויס ביי דעם פרידער קלערטן איצט וועגן די 2000 רובל.

מיט די 2000 רובל איז אזא מעשה.

א סוחר האט אברהם'קען (אזוי הייסט אונזער איבער אלעס) גע- שיקט אין פאנק אפגעמען 1000 רובל אויף דער קאסיר פון פאנק האט איהם על פי סעות אנשטאט 1000 רובל געגעבן 3000 רובל.

— פאני קאסיר, איהר האט זיך טועה געווען, איהר האט מיר געגעבן סערה געלד.

דער פאני קאסיר וויל איהם אפער גאר נישט הערען, אונטער געהט אברהם'קע נישט באלד אונזע וועלט ער איהם גאר אן.

— וועסט נישט געהן א היים זלידער יוד?

אויס אברהם'קע געהט א היים א צעטומעלטער.

— ער וועלט זיך גאר — טראכט זיך אברהם'קע אויף עס ווערד ביי איהם א הילף, דאס הייסט נישט ביי איהם קיין גנבה, דאס איז א פשוטה מציאה.

אויס אברהם'קע מאכט שוין מיט דעם געלד א חלוקה, דעם פרידער, דעם שמש, וועט ער געבן 300 רובל, זאל ער אונטערנארמען דאס שמשות, זאל ער זיך א בוסל צעפירען די הענט; דער שוועסטער, א בתולה שוהגעהט פארקא, א דעוואקסענע בתולה איז די נאכערע, 400 רובל אויף איהר רב מאיר בעל הנס אויף 300 רובל. גאר דער וויל האלט ער עס בסוד.

אין א פאר טאג ארום איז אברהם'קע גאר א מאל געקומען אין פאנק.

דאס מען איז א גאנץ איבערקעהרעניש — דעם געווענענעם קאסיר האט מען פון דער שטעלע אפגעזאגט, מען האט געמאכט אויף איהם א פראצעס דערפאר, וואס איהם האט געפעלט צו דער קאסע 2000 רובל.

העבענדיג די מעשיות האט זיך ביי אברהם'קען עפנים אין הארצען אפגעריסען. וואס טוט מען? זאל ער זיין דער שוחרט פון א גאנצע פאמיליע? זאל צוליב איהם א גאנצע פאמיליע ליידען הונגער? זאל ער אראפ שלינגען פרעמד געלד, גנביש געלד?

אויס ביי דעם פרידער קלערטן, אפגעבן דאס געלד אדער נישט? — זיי נישט קיין וצדקתה, יענער וויל נישט צוריקגעבען דאס געלד, ביזטו די נישט מחויב אפער גוואלד איהם צוריקאפגעבען.

— עס איז אפער פרעמד געלד.

— פרעמד, איינעם — ווער קוקט דערויף היינטיגע יארען.

— איך וועל פרעגען דעם רב.

— טא וואס פרעגסטו די מיד? געה צום רב.

אויס אברהם'קע לויפט צום רב אויף דער צעהלט איהם די גאנצע מעשה, ווי פאר דעם האט איהם דער קאסיר אנגעוועלט, דערגאנג איז זיי איהם אלליין רעכט געווארען דאס געלד נישט אפצוגעבען אויף ווי היינט האט ער שטארק רחמינות אויף דעם קאסיר, ער איז געפיר גע- פליבען אהן ברויט.

— יישר כחך! — זאגט איהם דער רב. — די וועסט מקדש השם ברבים זיין, אלע גאנצעמען וועלען דאס אפדריקען, איך וואלט וועלען האבען א חלק אין דער מצוה.

אויס מיט א גרינג הארץ, מיט א ריינעם געוויסען האט אברהם'קע אונטערגעמאכט אין פאנק די 2000 רובל.

אויס אברהם'קעס הוצאה ווערד פון יענער צייט גרעסער, א חוץ די 22 גראשען ווערד ער א בעל הוצאה אויף גאר 10 גראשען א טאג אויף גאט פערשערט איהם דארויף אויף, ער קוקט יעדען טאג א באזיג- טע, וואו עס דארף זיין געדרוקט די מעשה מיט די 2000 רובל, וואו ער איז מקדש השם.

אויס געדרוקט מוז עס א מאל זיין, ער איז זיכער אין דעם. דער רב האט דאך אלליין געזאגט...

א. ליפאוויצער.

דאס לעבען זיך געמען.

(פארמערצונג)

פון די דינים אויף געזעצט וועגען זעלבסט-מארד אין די פאר- צייטיגע דורות קאן מען פארשטעהן דעם פארקאסער פון די דענסט- מאלליגע זעלבסט-מארדען. אין גרינגעלאנד האט קיינער נישט גע- טאקט זיך געמען אלליין דאס לעבען, ווייל דער מענטש האט דענסט-מאל נישט געהערט זיך אלליין, ער האט געהערט צום קלל אויף האט דעריבער אויף זיך אלליין ביין דעם נישט געהאט. די וואס האבען זיך אלליין מית געווען האט מען מקבר געווען קבורת חסור. אין רוים אפער איז דער זעלבסט-מארד געווען זעהר געאכט. א חרפה איז גאר געווען, ווען איינער האט זיך אלליין דאס לעבען גענומען. ווייל ער האט מירא גע- האט פאר א שטראף. די אמונות פון פראמא אויף פורקא אין חז"א האבען געזוכט צו פארקערענען דעם זעלבסט-מארד וואס מער. די יודישע אמונה וויל פארהיטען אויף פארקלענערען דעם זעלבסט-מארד, פונדעסטוועגען איז די יודישע געשיכטע בייך מיט פאקטען פון זעלבסט-מארד צוליב דעם גלויבען. צעהנדליגע טויזענטער יודען האבען זיך אלליין געשאכטען, אין פייער געווארפען אויף גאר אנדערע מיתות אנגעטאן, אפי נישט איבערגעהן אין איין אנדער גלויבען, אדער עובר זיין איינע פון די פארקאסע עברות, ווי עבודה זרה, שפיכות דמים וקדושה. עס איז אפער לויט דעם יודישען דין שטרענג פאר- באטען צו זיין א מאכד עצמו לדעת. ווער עס געמט זיך אלליין דאס לעבען איז מען איהם מקבר מיט גרויס בוז, מען לעגט איהם ביים פארקען, לויט דעם תלמוד פארשפיעלט א מאכד עצמו לדעת זיין חלק לעולם הבא אויף וועט נישט אויף שטעהן קיין תחת המתים. דער

זיך די הענטרכות ביי דעם מענשען אלץ פארנעמערט. דער מענש קאן זיך שוין נישט מער בענגיגען דערמיט, וואס זיין גוף האט אלץ וואס עס בעדארף, ער פארלאנגט אויף שפיין פאר דער נשמה. דורך דער שפראך וואס דער מענש האט אנגעהויבען רעדען האט זיך זיין גייסט, זיין נשמה אלץ מעהרער און מעהרער ענטוויקעלט און וואר מעהר דער גייסט ווערד ענטוויקעלט מעהר נאדורג דארף ער. די גע פיהלען ביים מענשען ווערען אלץ שטארקער און שטארקער און מיט זיי ווערען אויף שטארקען זיינע הענטרכות און פארלאנגען. דער היינטיגער טיגער ענפילטעמער מענש קאן אבער נישט בעקומען אלץ וואס זיין גייסט פארערט, ווי דער פערצייטיגער ווילדער מענש האט בעקומען דאס וואס זיין גוף האט געפארערט. דער ווילדער מענש האט דאס רוב הענטרכות בעקומען מיט די ארבייט פון די הענט, ס'ס צייהן יקדומה, און זעלסטען, אז ער האט געארבייט מיט דעם מוח, מיט דעם שכל. דער היינטיגער ענפילטעמער מענש מוז אבער פמערט אלץ ארבייטען מיט דעם שכל, נעהר איין איינלער בלייבן, וואס ווערד לייקט צעבראכען, פערט נאך ביי היינטיגע געשלאנגענע זאכען, ווען עס איז אזוי שווער צו בעקומען די פארשידענע הענטרכות, וואס דער ענטוויקעלטער מענש בעדארף. דער צער פון דעם ענפילטעמער מענש, וואס זיינע געפיהלען פארלאנגען א סך און ער האט עס נישט בכח צו רעלאנגען, פארבייטערט איהם דאס לעבען און ווארפען אויף איהם ארויף א מכה-שחורה, עס ווערד איהם נאס דאס גאנצע לעבען, ער ער פארליערט די האפנונג, אז עס קאן אמאל בעסער ווערען און ער נעמט זיך דאס לעבען, דער ווילדער נישט ענטוויקעלטער מענש ווייט אבער נישט פון אזא צער, פאר זיין נשמה דארף ער גאנץ וועניג. דער עיקר איז ביי איהם די צרכי הגוף און בעקומט ער זיי איז ער איבער גליקליך. אין אלע זשיר (אפריקא, וואס געהערט היינט צו פראנקרייך) וואהנען בעדווינגען און מוירען, וועלכע קומען ארויס פון די אראבער אין קליין אזיע, פריער, איידער זיי האבען געהערט צו פראנקרייך, האבען זיי געלעבט רוהיג און צופרידען. אזוי ווי די אנדערע אזיאטישע פעלקער, און האבען דענסטמאל פמערט נישט געוואוסט פון זעלבסט-מאד, היינט אבער, אז אלזשיר איז געווארען א פראנצויזישע פראווינץ און די בעדווינגען האבען זיך אנגעהויבען פילדען, ווערד דער זעלבסט-מאד דארטען אלץ מעהרער. די סבה דערפון איז, וואס די פילדונג האט אין זיי אויפגעוועקט גייע הענטרכות, גייע פאזות, וועלכע זיי קענען נישט אויספירען און דעריבער געהען זיי זיך דאס לעבען. דעם אייגענעם חלוק זעהן מיר צווישען די גרויסע שטעט און פראווינץ-שטעטלעך. אין די ערשטע איז דער זעלבסט-מאד שטארק ענטוויקעלט אין די לעצטע—זעהר וועניג.

אמת, אז בשבע וויל דער מענש זיך פארמיטען דאס לעבען, דאס ליגט שוין אין דער טבע פון יעדען בעל חי, אבער דער גייסט פון מענשען איז אמאל שטארקער פאר זיין אינסטינקט, פאר זיין טבע.

וועלכע סבות ברענגען אבער דעם מענשען צו אזא שרעקליכען פערשלוס ווי דער זעלבסט-מאד?

א לאנגע צייט האט מען גערעכענט, אז דער זעלבסט-מאד

מאכטעראנישער גלויבען האט אויף געאסערט דעם זעלבסט-מאד. דאס קריסטענטום איז די שפעטערע צייטען איז אויף געווען געגען זעלבסט-מאד און האט דאס געהאקטען פאר א גרויסע עברה. די מענשען, וועלכע מען האט נישט רעלאנגען זיך אליין אנצומיין א מיתה האבען געמוזט לעבען אפגעוונדערט פון דער וועלט אין דעם קלויסטער און האבען געמוזט פארברענגען זייער גאנץ לעבען אין תשובה. אין די מיטלערע יארהונדערטען פלעגט מען מקבר זיין די מענשען, וועלכע האבען זיך זעלבסט גענומען דאס לעבען, צוואמען מיט א נבלה.

היינט איז אין גאנץ אייראפא, אחוץ ענגלאנד, דער זעלבסט-מאד נישט גערעכענט פאר קיין פארברעכען, ווייל יעדער מענש איז איבער זיך א בעל רעה, דער מענש געהערט זיך אליין און מען מיט זיך מוז וואס ער וויל, מיינ שטארק איז אויף נישט שייך ביי דעם זעלבסט-מערדער, ווייל דער מת פיהלט דאך נישט די בזיונות וואס מען טוט איהם אן.

אין רוסלאנד האט זיך אין די צייטען פון פעטער דעם גרויסען, דער זעלבסט-מאד גערעכענט פאר זעהר א גרויסען חטא. דער קאל-דאט, וואס האט זיך געוואלט ממית זיין און עס איז איהם נישט גע-ראטען, האט בעקומען מיתה. נאך ער היינט איז אין רוסלאנד דאס גע-זען, אז פאר זעלבסט-מאד מוסט דעם געשטארבענעם ער זאל נישט האבען קיין בקבורה קבורה, און זיין צואה האט קיין שום ווערט נישט פון דעם, וואס פמערט אלע רעליגיאנען האבען ארויסגעגעבען געזעצע געגען דעם זעלבסט-מאד, זעהען מיר, אז נאך נאר פאר-צייטען האט דער זעלבסט-מאד עקסיסטירט ביי אלע פעלקער און האט שטארק געשעפטיגט די גאנצע געזעלשאפט, מיר זעהען דער-פון, אז שוין דענסטמאל האט מען געזוכט מיטדען ווי אזוי מלחמה צו האקען מיט דעם זעלבסט-מאד. די אלע מיטלען האבען אבער נאר נישט געהאלפן, ווייל די סבות פון זעלבסט-מאד, ווי מיר וועלען יאפעטער אויסווייזען וואפען טיעף פון לעבען ארויס און דאס וואס דאס לעבען ברענגט מיט, קענען קיין דינים און גזרות נישט מבטל זיין. דער זעלבסט-מאד ווערד פון יאהר צו יאהר גרעסער, די צאחל פון זיינע מרבנות—אלץ מעהרער און מעהרער און די אלע געזעצע און מיטעל געגען איהם הויבען נישט אן צו ווירקען.

וואס איז די סבה דערפון?

דאס לעבען פון מענשען געשטעט פון טויזענטערליי סבות און דער טויט פון מאנשען געשטעט אויף פון טויזענטערליי סבות. ווער עס וויל פערשטעהן דעם זעלבסט-מאד, מוז פריער שטידירען די סבות, וואס ברענגען דערצו, מוז פארשטעהן דאס לעבען מיט זיינע טויזענטערליי פארשידענע הייטען.

שוין דער פארצייטיגער מענש האט באלד ווי ער האט גאר אנגעהויבען עפס צו בעדארפן, געמוזט האלטען מלחמה, אלץ וואס ארום איהם האבען זיך איהם ווי דם יונאים געשטעלט אנטקענען. די גאנצע פריאה, די גאנצע נאטור האט ער געמוזט קנצע זיין, אנדערש האט ער נישט געקאנט בעקומען מיט וואס זיין לעבען צו דעהאלטען. דורך דער שווערער מלחמה מיט דער נאטור, מיט די חיות רעות האבען

קאן זיך שרעקען נאר ביי מענשען, וואס זענען נישט מעהר ביים קלארען שכל. היינט אבער ווייזען סיעל געלערנטע אויף פאקטען, אז אפט בענעהען מענשען א זעלבסט-מאד אויף ווען זיי זענען ביים נאנצען שכל.

די סטאטיסטיק בעווייזט, אז אין דעם לעצטען יאהרהונדערט איז די צאהל פון זעלבסט-מארדען שרעקליך פערנערטער געווארען. פון יאהר 1827 ביז 1830 זענען געוועזען אין פראנקרייך אויף יעדע מיליאן איינוואהנער 64 זעלבסט-מארדען יעדעס יאהר. פון 1856 ביז 1860 — 110 יעדעס יאהר, פון 1886 ביז 1890 — 216 זעלבסט-מארדען אלע יאהר און ביז 1892 242 אלע יאהר. דאס איינגעגעבעטערקט מען אויף אין די איבריגע לענדער. די יונגע וויסענשאפט סאציאלאגיע (די לעהרע פון דעם מענשענס לעבען) האט זיך נאך וועניג געשעפטיגט מיט די סבות פון דעם זעלבסט-מארד און ביז היינט איז נאך גיט אויסגעוויזען געווארען, גיט די אלגעמיינע סבות און נישט דאס אלגעמיינע געזעץ, וואס ווירקט אויף דעם זעלבסט-מארד אין דער נאנצער וועלט.

אייניגע געלעהרנטע האבען ביז נישט לאנג גערעכענט, אז דער קלימאט שפילט די גרעסטע ראלע אין די סבות פון זעלבסט-מארד. די סטאטיסטיק בעווייזט אבער, אז דאס איז נישט אין גאנצען ריכטיג. די צאהל פון די זעלבסט-מארדען בייטען זיך זעהר שטארק אין איין און דעם זעלבען ארט און אסילו אין איין לאנד.

די גזע, דאס אפשאטאמונג שפילט אויף נישט די גרעסטע ראלע אין די סבות פון דעם זעלבסט-מארד. אין גארנוענען, למשל, זענען דא 65 זעלבסט-מארדען אויף איין מיליאן איינוואהנער, אין שוועדען — 125, און אין דענעמארק 121 זעלבסט-מארדען, האמטש די דאזיגע פעלקער שטאמען אלע אב פון איין גזע. עס איז אלזא נאך אלץ נישט אויסגעוויזען געווארען די אלגעמיינע סבה פון זעלבסט-מארד. נאר איין זאך זעהט מען קלאר, אז אזוי ווי דאס לעבען פון דעם מענשען איז גיט אומערדנס גלייך, אזוי איז דער טויט ביי דעם מענשען נישט אומערדנס גלייך, ווייל ביים לעבען ווי ביי דעם טויט ווירקען פערשידענע סבות. אלע אומשטענדע אין לעבען ווירקען אויף די צאהל און דעם מאראקטער פון זעלבסט-מארד, ווי די רעליגיע, די נאציאן, דער בילדונגס-צושטאנד, דער מין (א מאנסביל צי א פרוי), דאס עלטער, די צייט פון יאהר (זומער אדער ווינטער), די שעה פון טאג, די פרומקייט, דאס פאמיליען-לעבען, דער עקאנאמישער צושטאנד וכו'.

יעדע איינציגע זאך בעזונדער ווירקט אנדערש אויף דעם זעלבסט-מארד.

די עקאנאמישע פערטעלעכקייט שפילען אין די לעצטע צייטען זעהר א גרויסע ראלע אין דעם גייסטיגען לעבען פון יעדעם פאלק. די שטארקע נויט, דער שרעקליכער עלענד, וואס מען בענגט גענט היינט אומערדנס, דער גרויסער תהום, וואס מייקט אב ארים פון רייך, דאס וואס איינער האט צופיעל און דער אנדערער צו וועניג, ווירקט געוויס זעהר שטארק אויף דעם מענשען און ער טוט מחמת

דעם אזוינע מאוסע מעשים, וואס צוליב דעם בענעהט ער דערנאך א זעלבסט-מארד. די נייע מאשינען, וואס געטען אנוועק גרויס פון מויערנער מענשען, די גרויסע פאבריקאנטען, וואס שלענגען איין די קלענערע, די "מרוקטען", די שותפות געשעפטען, וואס די מיליאנדער שליסען צווישען זיך, דערנווערען די מיטלעכע סוחרים. מויערנער מענשען, וואס האבען געבטען גאנץ שטען געלעבט, זענען איבער גאכט געווארען בעטלערס, מענשען, וואס ביי זיי איז א פרעמדער גראשען מברסה, ווערען פאנקראטיערס און מויען איבערפיהרען שרעמד געלד און זיי קענען די חרפה נישט אריבערמאנען. אז די געשעפטען געהען נישט גוט, ווערד דער שלום בית אויף צעשטערט, דער מאן לאזט אויס דאס ביטער הארץ צו דעם נויב, צו די קינדער, אט אזוינע עקאנאמישע פארטעלעכקייטע פערנערטערען די צאהל פון די זעלבסט-מארדען.

מען קאן אבער נישט אננעמען די מאטעריעלע נויט פאר די גרעסטע סבה וואס ברענגט צום זעלבסט-מארד, ווייל יעדער זעלבסט-מארד קומט גענועהגליך ארויס מעהר דורך גייסטיגע סבות אלס דורך מאטעריעלע. נישט דורך צרות, וואס דער גוף לייזט, נאר דורך צרות, וואס די נשמה, דאס געפיהל פון מענשען לייזט, קומט ער צו א זעלבסט-מארד. די עקאנאמישע פערטעלעכקייט, ווי ארימקייט, נויט און דאס גלייכע, ווירקען נאר אזוי סיעל, אז זיי שוואכען אב דעם גייסט פון מענשען און זיין געפיהל, אז ער קאן דערנאך נישט אריבערמאן-גען קיין גייסטיגע צער און יסורים.

א סך קענען מיר לערנען פון דער סטאטיסטיק, וועלכע ווייזט אויף דעם חלוק פון די זעלבסט-מארדען צווישען גרויסע און קליינע שטעט. אויף די שטאדט לאנדאן קומט אויס 22% זעלבסט-מארדען, אין פערגלייך מיט די זעלבסט-מארדען מיט די קלענערע שטעט. אין בערלין 83%, אין וויען 9%, אין פאריז 11% און אין פעטערס-בורג 268%. פון דעם קאן מען אויך זעהען ווי גרויס עס איז דער חלוק פון דעם קליינשטענדליגען לעבען ביז דעם גרויסשטענדליגען אין יעדעס לאנד בעזונדער. אין לאנדאן איז דער אונטערשיד צום וועניגסטען און אין פעטערסבורג צום מעהרסטען.

די צייט פון יאהר און אסילו די שעה פון טאג האט אויך א געוויסע ווירקונג אויף דעם זעלבסט-מארד. פון דער אלגעמיינער סטאטיסטיק זעהען מיר, אז אין גאנץ אייראפא פערנערטערט זיך יעדעס יאהר די צאהל פון זעלבסט-מארדען פון דעם חודש יאנואר ביז יוני, און פון יולי ביז דעצעמבער ווערען די זעלבסט-מארדען וועניגער. און אזוי ווי די גרעסטע היצען זענען אין יולי און אונגוסט און די גרעסטע קעלטען אין יאנואר און נישט אין דעצעמבער, זעהען מיר, אז די ווירקונג פון זומער און ווינטער צייט אויף דעם מענשען, וואס וויל זיך געטען דאס לעבען איז נישט קיין גאנץ גרויסע, געוויס ווירקט דער זומער אביסל שטארקער, דען דענסטמאל זענען די געפירלעך פכלל מעהר אויסגענוועקט אלס אים ווינטער. די צאהל פון ליכטיגע שעות אין יעדען טאג ווירקט אויך אויף די צאהל פון די זעלבסט-מארדען. די גרעסטע צאהל זעלבסט-מארדען שרעקען זיך אין די

צווישען א סך מאחטעדאנער און ביי וועניג קאמפליקען, וואס וואהנען צווישען א סך פראטעסטאנטען. די מערהייט, וואס האט די קמפליקאציע, דריקט און רוקט די קלענערע ביסל, און צווישען דעם קלענערען טייל מיטן וויין מעהרער דעןשלאנגענע, מעהרער צעבראכענע און אונגליקליכע מענשען, וועלכע ווערען פטור פון זייערע צרות דורך דעם מוים. אמת איז, אז די רעליגיאן האט א גרויסע וויקונג אויף דעם זעלבסטמאך; אבער נישט דער אינהאלט, דער תוכן פון דער אמונה איז די גאנצע סבה, נאר די לאגע, דער מצב פון דער רעליגיאן, דאס הייסט, די לאגע פון די שוואכערע צאהל מענשען פון איין רעליגיאן, וועלכע ליידען פון די שטארקערע און מעהרערע פון איין אנדער רעליגיאן. איצטער איז שוין אראפ די קשיא, פאר וואס ביי אונז יודען און קאמפליקען טרעפט מען מעהר זעלבסטמאךען ווי ביי אנדערע? דער תירוץ איז פון אויבען אויף, טייל ביידע: סאי יודען סאי קאמפליקען געהערען צו די קלענערע און שוואכערע.

(פארשטייט זיך צונגאנצן)

ש. בעלעג ק.

ליטעראטור און הונקסט

- די רופיש געאגראפישע גענעלשאפט האט בעשלאסען צונויף צוקלויבען די גוים און מעלאריען, וואס ווערען געווענען אין די יודישע שוהלען און עס אבצורוקען אין א בעוונדער בוך.
- אין אנטאקאלסקים ארבייטס-צייטער אין באריז געפינען זיך נאך פיל בילדער פון גרויסען ווערט, וועלכע קיינער ווייסט נאך נישט פון ווי.
- דעם 17טען פעברואר האט זיך אין פעטערסבורג געשענען די אויסשטעלונג פון דעם יודישען מאלער יצחק אשכנזי'ס בילדער. צווישען די בילדער געפינט זיך אויך דאס גרויסע בילד "קהלת".

אלערליי

- דער טיעפסטער ארט אין ים איז אין דעם אטלאנטישען ים. צווישען דעם אינזעל טריסטאן דאקאניע און דעם בורט ריא דע לא פלאטא, עס האלט 14,000 מעטער, עס איז מיט 5000 מעטער טיעפער פאר דעם העכסטען בארג אין דער וועלט, וואס הייסט האריאנאקאר, וועלכער איז הויך 8,840 מעטער.
- די צאהל פון די שולען אין טערקיי גרייכט ביז 36,280 און די צאהל פון די שילער, וואס לערנען אין די שולען 1,83240, דאס מאכט אויס 1 שילער אויף יעדע 24 מענשען, וואס וואהנען אין טערקיי. לויט די טערקישע געזעצ מוזען די שולען לערנען זייערע יונגליד פון 6 ביז 10 יאהר און מיידלעך פון 6 ביז 11 יאהר.
- 20 יאהר געשלאפען איז פרייליך מארגאריטא בא ענוואל אין אקליין דערפאל טעפאל אין פראנקרייך. נישט לאנג האבען די דאקטוירים, וואס האבען אויף איהר די גאנצע 20 יאהר השקפה געגעבען, דערוועהן אז זי האט אויף דער האנט אנגעשוויי, ביים שניידען דעם געשוויי האט די שלעפערקע זיך אנגעהויבען צו בעוועגען און די דאקטוירים פעמיהען זיך איצט איהר צוריק צו די געדאנקען צו ברענגען. (איינאויסגעצייכענעטער אפעטיט). אין איינעם פון קיעווער רעספארמען איז אריינגעקומען א הויכער און שטארקער מענטש

לענגסטע מען פון יאהר, על פי רוב טרעפען זיי זיך ביי טאג אדער פאר נאכט, און נאר 1/4 פון אלע זעלבסטמאךען טרעפען זיך שפעט ביי נאכט. די צייט פון יאהר, די צייט פון חודש, פון וואך — דאס האט אלץ א געוויסע וויקונג אויף די מענשען, וועלכע נעמען זיך אליין דאס לעבען. אבער די גרעסטע סבה, וועלכע וויקט אויף אלע זעלבסטמאךען, איז נאך לעת עתה נישט אויסגעוויזען.

א גרויסע קאלע אין די זעלבסטמאךען שפילט די רעליגיאן. דער שטארקער גלויבען אליין האט פכח צו הערשען איבער דעם מענשענס רצון, טייל דער גלויבען הערשט איבער אלע זינע תאוות, ווי שלעכט, ווי ביטער דאס לעבען זאל נישט ויין פאר דעם מענש, קאן ער דאך געפינען א שוין אין ויין גלויבען. אין קארטיקא און נאך אנדערע געגענדען פון פראנקרייך, וואו די איינוואהנער זענען געבליבען טריי זייער גלויבען, איז זעהר קליין די צאהל פון זעלבסטמאךען, און פארקערט, אין אנדערע ערטער, וואו עס זענען מעהר געבילדעטע מענשען, וועלכע גלויבען אין גאר נישט, איז די צאהל פון זעלבסטמאךען זעהר גרויס, עס איז אבער א גרויסער שעות, אז מיר וועלען רעכעניין, אז נאר די אמונה אין גאט קאן מציל זיין די מענשהייט פון זעלבסטמאך. דאס לעבען פון דעם מענשען הענגט אב נישט פון דער אמונה אליין, פיעל מעהר איז די אמונה אפהענגיג פון דעם מענשענס לעבען. פיעל געלעהרנטע בעווייזען, אז די ענט-וויקעלונג פון די פעלקער האבען זיי געבראכט צו זייערע אמונות אבער נישט די אמונות האבען געבראכט די פעלקער צו זייער ענטוויקעלונג. פון דעם וואס די האלבגעבילדעטע צעבראכענע מענשען זענען נישט פרום איז נאך קיין ראיה נישט, אז דאס נישט גלויבען אין גאט ברענגט צום זעלבסטמאך, עס זענען דא נאך א סך אנדערע סבות, וואס פערמאנען דעם מענשען פון לעבען.

ווען מיר זאלען בעטראכטען די צאהל פון די זעלבסטמאךען ביי פארשידענע אמונות, געפינען מיר נישט, אז דער פארשידענער גלויבען אין גאט זאל מאכען צווישען זיי א גרויסען אונטערשיד. נישט דער גלויבען אין גאט וויקט אויף די צאהל פון זעלבסטמאך, נאר דער גאנצער צושטאנד פון דעם מענשען. אין פיגלאנד און אין שוועדען, למשל, וואו דער גלויבען איז דער זעלביגער איז סוף-דעסט-ווענען א גרויסער חלוק אין די צאהל פון זעלבסטמאך, אין פיג-לאנד איז די צאהל פון די זעלבסטמאךען צוויי מאל אזוי פיעל ווי אין שוועדען. אין נאליציע און אין אונגארן איז דא אויף איין מיליאן יודישע איינוואהנער 20 זעלבסטמאךען, אין געהענען — 80, אין פיינערען — 140. אין פרייסען איז ביז דעם יאהר 1872 געווען יעדעס יאהר ביז 69 זעלבסטמאךען ביי קאמפליקען און ביז 96 ביי יודען. פון די שפעטערדיגע ציפערען וועלען מיר קענען געפינען נאך פיעל ראיות, וועלכע בעווייזען, אז ביי דערזעלביגער רעליגיאן איז גאנץ אנדערש די צאהל פון די זעלבסטמאךען. אויף פעטערקען מיר, אז די צאהל פון דעם זעלבסטמאך איז גרויס ביי א פאלק פון אקליינע, שוואכע אמונה, וואס לעבט צווישען א פאלק פון איין אנדערע אמונה, וועלכע איז גרעסער און שטארקער פאר איהם, ווי למשל, ביי די וועניג יודען. וואס לעבען צווישען גריסטען, ביי טעניג קלאנען, וואס וואהנען

מיר האבען פון איהם אזוי סיעל געפארט, איבערלאזען זיינע קינדער. די ארימע יתומים, די קליינע הונגעריגע, שוואכע שעפעלעך אויף דעם וועג? זאלען מיר זיי לאזען, חס ושלום, פון הונגער אויסגעהן? עס ליגט אויף אונז א חוב קדוש זיך אנצונעמען פאר די עלענדע יתומים! אונז מיר ווילען טאקען א פאנד, וואס זאל זארגען פאר די יתומים, זיי צו ערציהען נאך דעם ווילען פון זייער פארשטארבענעם פאטער.

דאך מען ווענען דעם א סך רעדען? דאך מען אונזערע ברידער דערמאנען? העלפט אונז ברידער מיט אונזער ארבייט, דען עס האנדעלט זיך ווענען די קינדער פון ראובן אשר ברויזעס!

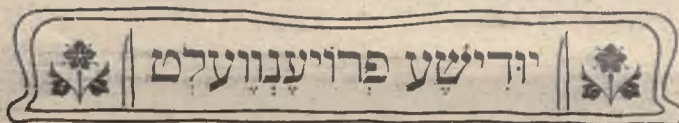
די טהעאדאר הערצעל. דעקטאר פראם' ד"ר אדאלף שווארץ. ראבב. די אדאלף שטיעדעל. פראם' ד"ר דעאן קעלנער. דעקטאר מאיר פריעדמאן.

פאר דאס קאמיטעט:

דוד ראטהעלס II הערמינגאסע 18.

נדבות נעמט אן די דעראקציאן פון דער "וועלט" ווען IX מירקענשטראסע 9.

די אדמיניסטראציאן פון דער "יודישער פאלקס-צייטונג" אין קראקוי נעמט אויף אן נדבות צו דעם פאנד.

I. אלגעמיינע נייעס.

— פרייליין סטראטילעסקו אויס רומעניען האט אין בערלין דער פילאזאפישען פאקולטעט אויסגעהאלטען דאס עקזאמען אינעם בעקומען דעם טיטעל דאקטאר פילאזאף.

— אין הערבסט וועט זיך אין פעטערסבורג עפענען די צווייטע פרייענאפטעק, וואו די דאקטוירים וואס געבען דערויף השגחה וועלען זיין בלויס פרויען.

II. יודישע נייעס.

— אין נאמבוש (אונגארן) איז געשטארבען א יודישע פרוי וואו עהרנפריינד צו 112 יאהר.

— אין די פאבריק, וועלכע מען האט געבויט פון דער יודישער צוקה קאסע אין לאדו ארבייטען 80 יודישע פרויען.

— די חברת "נשים" אין פינסק האט צעשיקט אין דער שטאדט א קול קורא, אין וועלכע זי לאדעט איין דעם עולם צום צוקה אבער וואס זי מאכט היינטיגען חורש.

— דורך די השתדלות פון פאלטער רב ה' שיינקען איז אין דער איינגענומענער שטאדט געעפענט א פראגראמאזאן פאר מיידלעך.

פארקט גיט די האר.

אין דער פאריזער ביאלאגישע געזעלשאפט האבען צווייגעלעהר-טע אויפגעוויזען, אז געפערליך איז צו פארבען די האר. זיי

און האט געבעטען, מען זאל איהם עפס געבען צום פריהשטיק. ער האט אייפגעגעבן 9 קאטלעטען אינעם אויסגעטרינקען 6 פלאשען לימאנאד, 2 פלאשען וויין, 2 פלאשען בייער, 8 פלאשען נארוואק (זאגט מין סאדע וואסער) און 2 גלעזער קאפע. דער נאנצער פריהשטיק האט אנגע-טראפן 11 רובל מיט אייניגע קאפעקען. אז מען האט איהם דערלאזט די רעכנונג האט ער אונטערגעשריבען: די דאזיגע סומע דארף צאהלען דער בעוואוסטער שלענער ע. פאם. אז דער בעל אכסניא האט זיך געפרייט אנטקעגען שטעלען איז האט געפארקט מען זאל איהם בער צאהלען האט דער ריווי געמאכט אזא נוואלד און געוויזען א קילאק, אז עס איז איהם פארגאנגען דער חשק מיט איהם צו פיהרען חשבונות. — לעבעדיג בעגראפען. אין איין ארמענישען דארף קולא איז געשטארבען איינע פרוי, די עקטערן האבען איהר אוועקגעטראגען אין "שערקעווע", פון וואו זיי האבען איהר געזאלט אויף מארגען ברענגען צו קבורה. אויך מארגען נאנט פריה איז דארטען אריינגעקומען א פויער און האט דערהערט א קול ווען קיינער א חוץ איהם איז אין "שערקעווע" נישט געווענען. דערשטאקען איז דער פויער ארויס-געקאפען פון דארט און האט געזאלט מוידע זיין די עלטערן פון דער געשטארבענער, אז זייער טאכטער לעבט, נאר מחמת גרויס שרעק האט איהם אפגענומען דער לשון דערוויל האט מען די פרוי מקבר גע-ווענען. ערשט אין 2 טעג ארום, אז דער פויער האט צוריק בעקומען דעם לשון, האט ער עס איהרע עלטערן דערהעלט. באלד איז מען געלאפען אויף דעם בית הקברות אויפגעקראכען דעם קבר, עס איז אבער שוין געווען צו שפעט, מען האט געפונען די פרוי שוין אמת טויט איבערגעקערט אויף א נייטל.

אויפרוף.

פון דעם קאמיטעט צו פערזארגען די יתומים פון ראובן אשר ברויזעס האבען מיר בעקומען דעם אויפרוף:

רבותי!

עס האנדעלט זיך ווענען דריי יתומים, דריי קינדער נאך גאר יונגע, דאס עלטסטע קינד איז נאך קיין 6 יאהר נישט אלט. אמ די דריי קינדער, וועלכע האבען נישט ווער עס זאל זיי העלפען, ווער עס זאל זיי שטיצען, זענען די קינדער פון איינעם פון די גרעסטע יודישע שרייבערס, וואס איז נישט לאנג נאך א סך ליידען עלענד אינעם געשטארבען. עס זענען די קינדער פון דעם בעריהמטען שרייבער

ראובן אשר ברויזעס.

וועלכער יודישער לעזער ווייסט נישט פון איהם? ווער האט נישט אליין געלעזען אדער געהערט פון אנדערע ווענען די ביכער וואס דער פארשטארבענער האט געשריבען? די ביכער, אין וועלכע ער האט מלחמה געהאלטען פאר די בילדונג ביי יודען, וויפיעל ליבט אונז אויסקלערונג האבען געבראכט זיינע ראמאנען און קליינע ווערקע. וואס ער האט אין א משך פון 35 יאהר געשריבען אונז דערמיט בע-רייכענט די העברעאישע ליטעראטור! מיט זיין נאנצע ענערגיע, מיט זיינע לעצטע כחות האט ער פאר די נאציאנאלע אידישע געשטרימען. זיין נאנט לעבען איז געווען א שנור פון צרות און לייד, וועלכע ער האט פאר זיין פאלק געליטען. זיי קענען מיר זיינע בעליחובות, וואס

האבען פארעשטעלט דער געוועזענער פרוי וועלכע האט געדינטען אויף דעם מאנען. זי האט נישט געהאט קיין אפטייט צום עסען. דער מאנען האט נישט פערדייגט דאס עסען און אין פערלויף פון א יאהר האט זי פערלירט פון איהר וואג איבער 10 קילא. די דאקטוירים וואס האבען זיך בעשעפטיגט מיט איהר, האבען אומוואנדעלט זיך בעמיהט צו בענייטען די קראנקהייט. עס האט נישט געהאלפן קיין מיטעל און די קראנקהייט איז וואס א מאל שטארקער געווארען. ענדליך ביי א קאנסיליום האט איין דאקטאר בעמערקט, אז ביי דער קראנקער, וואס איז שוין עלטער פון 60 יאהר זענען די האר נאך נישט שווארץ און ער פרעגט זי אויב זי פארשט נישט די האר. די קראנקע האט גלייך מודה געווען, און די דאקטוירים האבען אנגעהויבען צו מאכען פראבעס מיט דער פארבאן און זיי האבען זיך איבערצייגט, אז די פארבאן מאכט שווארץ נישט נאר די האר, נאר אויך די מוסקעלען און אויך דעם מאנען, דאס הייסט זי קריכט זיך אריין אין דעם קערפער, און דערפון איז געקומען די קראנקהייט. די פראבע איז געמאכט געווארען אויף א הונט און די קראנקהייט איז גלייך געקומען, דער הונט איז קראנק געווען 8 וואכען און ענדליך האט ער קראפירט. נאכדעם ווי די דאקטוירים האבען פערבאטען דער קראנקער פרוי צו פארבען די האר האט די קראנקהייט אנגעהויבען קלענער צו ווערען און ענדליך איז זי אין נאנצען געהיילט געווארען. — (ו.)

רעדאקטאר: מ. ספעקטאר.
פענלאג: פאלקספילדונג.

הוצאות חדשות של "תושיה".

- 1) אלפא ביתא מצוירת בצבעים (ע"פ השטח הטבעית) עם ציורים יפים ואותיות הכתיבה. 24 בעד כל אות י"ש ציור יפה בצבעים, הנקרא בשם המתחיל באות זו ושם הציור מתחת, נדפסת על טבלה גדולה, להדביק אל הקיר בבה"ס.
מחירה 20 קאפ', ע"פ 22 קאפ'.
מרבקת על ניר עב — מחירה 30 קאפ', ע"פ 36 קאפ'.
- 2) אלפא ביתא מצוירת בצבעים (כנ"ל) מטולטלת. ערוכה בקוביות. כל אות עם ציורה מרכיב מחלקים קטנים מרכיבים על גורי ניר עב קטנים (קוביות). שני הילדים לחבר אותם בעצמם, בכדי שתצא האות הררושה עם הציור השייך לה — ערוכה כתבת-ניר יפה — ובתוכה לוחות לרונמא ערוכות לזה. נועדה ללמוד ולשעשועים בבית ובבית-הספר.
מחירה 76 קאפ', ע"פ 86 קאפ'.
- 3) אלפא ביתא מטולטלת. ערוכה בקוביות. אותיותיה מרבקות על גורי עץ קטנים מרכיבים (קוביות) מכל ששת עבריהם ומכילה בארבעים ושמונת קוביותיה הרבה אלפא-ביתות עם נקודות מיוחדות, להרכיב מהן מלות ומאמרים — ערוכה כתבת ניר. נועדה ללמוד ולשעשועים בבית ובבית-הספר.
מחירה 50 קאפ', ע"פ 80 קאפ'.
- 4) אלפא ביתא מצוירת בצבעים (ע"פ השטח הטבעית), עם ציורים יפים. האותיות גדולות מאד, נדפסות בצבעים שונים ובתוך כל אות באים ציורים בצבעים מתאימים להם, הנקראים בשמות המתחילים באות זו, ומתחת לכל אות שמו הציורים שבתוכה — נדפסת על טבלה גדולה להדביק אל הקיר בבה"ס.
מחירה 25 קאפ', ע"פ 80 קאפ'.
- מרבקת על ניר עב — מחירה 36 קאפ', ע"פ 43 קאפ'.
- 5) אלפא ביתא מצוירת בצבעים (כנ"ל) במחברת קטנה נאה, שבכל עמוד אות אחת עם ציורה ושמות הציורים מתחת האות, והעלים מרבקים עם ניר עב. מחברת במעטפה ציורית (בצבעים) יפה, מרבקת על ניר עב, נועדה ללמוד ולשעשועים בבית ובבית-הספר.
מחירה 50 קאפ', ע"פ 60 קאפ'.

פערלאג "פאלקסבילדונג". ציוניסטישע ביבליאטעק.

די מינסקער ציוניסטישע אסיפה.
פרייז 10 קאפ. מיט פארטא 12 קאפ.

ציוניסטישע אגודות בעוממען ראכאט.
Книгоиздательство „Tywia“ Warszawa.

הוצאת "תושיה".

ספרי למוד

מאת י. גרזובסקי. מורה בכתי הספר העברים בארץ ישראל.
ראשית למודי שפת עבר.

מתורגם, בנקוד ובלי נקוד, עם תרגום המלים ברוסית ואשכנזית (באותיות עבריות). ועם תרגילים רבים להתחנך בדבור העברי.

הספר נועד לילדים היודעים אך לקרוא ולכתוב, המחבר שם לב לתת לפני התלמידים הרכים מאמרים וספורים ושיחות אך מחייהם, מהחיים הקרובים אל לבם ואל רוחם, הסובבים אותם יום יום בבית, בבית"ס ובחוץ. ככל יכלתו השתדל להרגילם ע"י המאמרים הקצרים והספורים אל הדבור, נתן להם היכולת לדבר ולספר את אשר הם יודעים. מבלי להעמיס על מוח הילד את כללי הדקדוק השונים להלכה, נתן לפניו תרגילים רבים להפגין אל החוקים, מבלי אשר ידע כי חוקים הם, ולהתחנך בהם אך ע"י ההרגל והנסיין. גם באו בהספר הזה ספורים קלים שונים לילדים, באופן אשר המורה הגבון ימצא לו חמיר ענין לענות בו ושאל את התלמיד בעברית שאלות שונות, מאותו ענין שהוא קורא, והתלמיד יענה לו ג"כ בעברית, לפעמים בעזרת המורה. בעבור התלמיד על כל הספר ירכש לו כאלף מלים חיות נצרכות ודרושות תדירות ורגילות בדבור ובשיחות.

מחיר הספר 50 ק/ מכ' בניר 60 ק/ בכד 65 ק/ פארטא 8 ק/.

בית ספר עברי.

חלק ראשון. ספר למוד למתחילים. עורך ביחוד לתכלית הרגלת התלמידים בשימוש שפת עבר כתור שפה היה ומדוברת.

מחירו 25 ק/ מכ' בניר 30 ק/ בכד 35 ק/ פאר' 4 ק/.

חלק שני. גם הוא נועד לתלמידים הלומדים עברית בעברית, אולם גם ללומדים עברית בתרגום לשפה אחרת ויהיה לספר למוד וקריאה מענין, נחוץ ומועיל. — בשני החלקים האלה באו כללי הדקדוק ושימוש הלשון היותר נחוצים, ומאמרים וספורים יפים למקרא.

מחיר ח"ב 50 ק/ מכורך פשוט 60 ק/ בכד 65 ק/ פאר' 10 ק/.

חלק שלישי (מחויק 265 עמודים). קובץ פרקי-מקרא שונים לכני הנעורים — ספורים, ציורים, שירים, משלים, פרקים מדברי ימי ישראל וכו' וכו' — מעשי ידי טובי הפדגוגים והסופרים העברים.

מחירו 75 ק/ מכ' פשוט 85 ק/ בכד 90 ק/ פאר' 12 ק/.

מחיר כל שלשת החלקים 1.50 ר/ מכורכים יחד בניר 1.65 ר/ בכד 1.70 ר/.

Книгоизд. „Tywia“ Warszawa. Verlag „Tuschijah“ Warschau.

אהנע אפערעציע. פרייז 2 ר' 50 קאפ.

(55)

5-2

(געגרינדעט אין 1860 יאר)

(128) אדרעסע: 14-14

въ Ковтору паровой типо-литографіи

(אֶתִּימולוגיה).

מעבוד ע"י אברהם ברוך.

הַבְּתָּה :

REFERENCES

(פארשטעצונג קומט).

ה' ש. פונק, מו"ס, א וראעליט."

4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

[illegible]

ווארשא טלאמאצקי.

בעהאנדעלט הייט, ווענערשע קראנק-
הייטען און מענערשעוועקע נעמט אהן ביי
10 אורר פריה און פון 6 ביי 7 נאכמיטאג,
פרייען פון 4 ביי 5 נאכמיטאג.

י"ש ושפירט של

פסח

פון וואוואר יפה אין גראדנא
נומען י"ש צו מעסיגע
פרייען.

167 א צו ווענער: 4-8
Zawody Яффе Гродна.

י. שעקמאן ווארשא.

פאבריק פון וילבער 81 פראבע

(189) עט פלאמעטווארען, 50-12

Варшава,
Налевак № 20.

אללע ארט פאפירען, אויך ווענער.

האנדלונגס-נאלאגען

פאמעטען אויף עפערונגען און פאב-
ריקסמארקען שרייבט ספעציעלל און
ביללען 176
4-8

Ш. ІОНОВИЧЪ, ВАРШАВА
Св. Георгія № 32 59

נאלואנישע אנשטאלט.

יוהשע מיטעלבוים דויק 18

נעהמט אן צו פערזינלעך
פערזינלעך, פערזינלעך,
אקסידירען, און ברא-
דען פערשידענע מע-
טאל ארבייט. עס ווערד
אויך אנגענומען אלע
וילבערע און פערזינ-
לעכע בלייב אויף צו
פרייען ווי גאנץ נייע. נאראנטיערט
פיר דויערהאפטטיקייט און צו גאנץ
מעסיגע פרייען.
נייעס! פערשידענע איינלענדישע
פרעססונגען, ווי אויך דאמען-
גירטעל מיט אלער ארט שטאלען גאנץ
ביללען, 20-15
(99)

פיעדעל

שפיעלען אייט לייכט צו ערלערנען דורך
די נייע וויאלין-מעטאדע פון הערמאן
שטייט — אין יידישער שפראכע און
מיט ביישפיעלען און נאמען ערקלערט,
אין 2 טהיילען, פרייז פון יעדען טהייל
75 קאפ' מיט פארטא. הויפטערקרייז:
Книжн. магаз. А. ЦУКЕРМАНЪ
(182) Варшава, Налевак 7. 1-8

תמונות וציורים

הוצאת תושיה.

א) אנרות גלויות עבריות (פאסט-אויבסאקארטען) עס
ציורים בייבלישע הסתוריים, מתיי בני ישראל בהנהגה
טפוסים עבריים מספלות שונות ומאצות שונות ותמונות
אנשי השם, מעשי ירי טובי הציירים.

יצאה עד עתה הסדרה הראשונה, המכילה 12 אנרות מצוירות
(א) ישל: רבוה; (ב) ברוק-ליס: חות; (ג) ה. ורנא: יהודים והולופנס;
(ד) ש. לנדל: יהודים; (ה) ע. בנדמן: על נהרות בבל; (ו) א. מ.
ליליען: כח ויפ; שיר השירים; שמעון הגבור: ט—1; ל. אירי: נדחי
ישראל; הגעגועים לארץ אבות; יא—יב) מ. מילוב: שילק ויסכה;
יהורם מתפללים: יג—יד) י. קויפמן: סוד המסחר: האב מורה את
בנו פרק בחכמת החשבון; טו) י. יורעלס: בן העם העתיק; טז) ק.
צבי: השפן; יז) ה. לפינסקי: הרובל; יח) ג. זיכל: עלמה עברית;
יט—כ) י. פרטלס: עברית משגור; עברית מוטואן: כא) א. נויסל;
היהודי הנצח; כב) א. מרקוביץ: המלמד; כג) בירא: לפני הבתל
המערבי; כד) ש. הירשנברג: ישיבה; כה) טרנבקסקי: חתונה יהודית;
כו) סטריאבסקי: השליך; כז) ברוך שפינוזה; כח) בנימין דיונעלי
לורד ביקונספילד; כט) ה. גראטק וי. מ. יאסט; ל) יוסף יורעלס;
לא) לשר אויז; לב) יהורם מהיר קוק; לד) יהודי תימני; לה) יהודים
מארץ תימן; לו) יהודי תימני; לו) עלם עברי מבוכארא.

מחיר כל אנרת 5 ק' בלי משלוח. הקונה כל הסדרה בפעם אחת ישיגה
הנחה 10 ק' המשלוח לאנרת אחת או לארבע: 2 קאפ'.

Издательство „Tyshia“, Варшава.
„Verlag „Tuschijah“, Warschau.

172 בע"פ: 7 טען 9, 5-4

די אייטארבייטונג פון פראוויזאר דער פארמאציע

סט. מאנאגראווסקי.
דער בעסטע טיטעל אייטארמאטאן אלערליי
ווערס פון וואונדער. פרייז 5 10 15,
80 און 60 קאפ'.
Kariol
Dermina
Agar
בערליינגס ווער-שפערקלעך און
נעלע פלעקען, פרייז 60 קאפ'.
דער בעסטער פלאסטער (מאזש) צו היינער-
אויגען (מאזשילעס), פרייז 80 קאפ'.

צו בעקומען אין די אפטייקען און אין די אפטיקען קלאדען, דער הויפט-
פערקויף ווארשא, אפטיק פון ה' הובערט גרייבאוו № 10 אין אין אפטיקע
סקלאד פון ק. וואנזיאויסקי דויק 56. אויף דער פראוויזאר שיקט מען ארום
דורך פאסט אויף א נאכנאמען. (183) 5-1

פאריזער נייעסמע מאדעלע
עמפעהלט דער בעקאנטע מאגאזין פאן
דאמען-מענטעל, ווערענען צו פוטער און קאסטיומען
ד. באראדאווסקי ווארשא, לעשנא 9 № וואהנ. 4
אויס פערלאנג פערשערטיגע אלער ארט בעסטעלונגען
147 אין 24 שטונדען.
26-5

פאריזיטיג!
דאס איינציגסטע טיטעל צו א ברוך
איז נאר ברוכבענדע וועלכע האלטען
גוט איין דעם ברוך און דרוקען נישט
דעם קערפער, ווערענען געענליך
אויסצוהיילען אין אונטערליך.
אלעכע פערשערטיגט די פירמא
Д. Мошковский, Варшава
Налевак № 37
וועלכע איז בעהרשט ווארדען מיט מע-
דאילע פון דאקטארסקע איינשטעלונגען
37 צו בעקאכטען דעם נומער 37

שפה לנאמנים

(מטהרא וכרסטומטיה ללמוד שפת עבר)

מאת א. ש. פרידבערג ז"ל

עס תרגום המלות ללשון רוסית ומאמרים
ברוסית לתרגום עברית.

1-8 מהדורה שנייה. (186)

מחירו 70 קאפ' עם משלוח.

המכר הראשי בהוצאת „תושיה“

Var lag „Tuschija“ Warschau

Зеркальный фабрикантъ
ЮДКА ВЕЙНБЛАТЪ.
Варшава, Салзская 22.
עמפעהלט אללע פארטען פערטיגע
שפיגעל, אויך אללע צוראטן פיר
שפיגעל פאבריקאנטען, צו גראסטע
אונד קליינע פאבריקאציען, די בעסטע
עצות אין די פאבריקאציעסענע
אנגעלעגענהייט. ביליגסטע פרייען.
25-10 (104)

חוברות בודדות פון

מלון של כים

מעברות לרוסית ואשכנזית

מאת י. גרוזובסקי וד"ר י. קלוזנר

תמצאניהלהמכרברקעדר-חאיר

ואח"כ ימכר רק המלון בלב.

אלה שקנו חוברות בודדות מהמלון
וידרוו לרכוש להם את החוברות החסרות
להם בעוד מועד. (118)

נייעס!!

שרייב העפטען מיט יידישע אב-
לאשקעס אויף דער אבלאשקע
אויט אייןשעהנער צייטשטישער
בילד מיט דא בידער פון די
שרייבער: סמולנסקי, גורדון,
מאפ, ערטער, אויף דער 2-שטר
ווייטע אויט נאציאנאל לידער.
Писче-бумаж. магазинъ
П. Рабиновича, Фастовъ Kiev. r.

מייסטער!!

אין דיפלאמירטער, פאלקס ווייטע-
דער מייסטער, פון וואלאצאוויען מיהלען,
איז יעצט בערלייט צו באשטענען
אועלבע שטעלע, ווער עס האט נייטיג
קען זיך ווענערן צו דער אדרעסע:
ראקאוו, מינסק, גוב. י. אראנאוויץ.

לעזט ביכער

אין 5 שפראכען

אין צוקערמאנ'ס לייב-ביב-

4-8 ליאטהעק 178

ווארשא נאדעוויץ 7.

פריידינען און דאמען
קענען זיך אויסלערנען גוט שניידען און
גיהען אין א קורצע צייט דורך ברעף
אין ווארשא, רוסיש און דייטש, די
מעטאדע איז די בעסטע און די גרינגסטע.
אפילו 12 יעהריגע מעדען קענען זיך
גוט אויסלערנען, אויף תשובה א מארקע.
ניט וואנט און פרעגט אן ביי:
Г-жъ Бертъ Найдичъ, Варшава.
(25) 62-29

נור מיט עטליכע רובל
קאן יעדער מענטש ביי זיך אויפן ארט
אנומע פונעם איינפיהרען, אברויפ-
ערקלערונג חנם לכל דורש.
Я Найдичъ, Варшава.